

پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایه دهم

درس اول: تاریخ و تاریخ‌نگاری

سوالات خط به خط

- ۱- منظور از واژه تاریخ در عبارت «تاریخ روابط سیاسی و تجاری میان ایران و چین در عهد ساسانی» کدام است؟
- (۱) تعیین روز، ماه و سال یعنی همان تقویم سالانه
(۲) مجموعه حوادث و رویدادهایی که یک فرد یا یک جامعه از سرگذرانده
(۳) روش‌های علمی مطالعه و تحلیل رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک
(۴) نقش و تأثیر عوامل طبیعی و جغرافیایی بر رویدادهای تاریخی
- ۲- واژه تاریخ در عبارت زیر، به چه معناست؟
- «تاریخ باستان مملو از جنگ و کشورگشایی است.»
- (۱) علم و روش‌های علمی مطالعه و تحلیل رویدادهای گذشته
(۲) تعیین روز و ماه و سال
(۳) بازسازی رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک
(۴) مجموعه حوادث و رویدادهایی که یک فرد یا یک جامعه از سرگذرانده است
- ۳- کدام گزینه ویژگی‌های رویدادهای تاریخی را به درستی بیان می‌کند؟
- (۱) مجزا و غیرمستقل نیستند یعنی با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.
(۲) تکرارناپذیر و غیرقابل تجربه و مستقل هستند.
(۳) دور از دسترس و غیرقابل تجربه هستند.
(۴) قابل مشاهده و غیرقابل درک هستند.
- ۴- در تاریخ، نقش محوری و اساسی دارد و تمدن‌ها پیامد هستند.
- (۱) زمان - کنش متقابل انسان و طبیعت
(۲) انسان - کنش‌های فردی و جمعی انسان‌ها
(۳) تحولات تاریخی - عملکرد متقابل انسان‌ها با یکدیگر
(۴) رویدادها - اقدامات متقابل نهادها و جوامع
- ۵- در مواجهه با پرسش «هدف علم تاریخ چیست؟» کدام گزینه، پاسخ کامل‌تری را ارائه می‌دهد؟
- (۱) بررسی نقش انسان و کنش‌های او در شکل‌گیری تحولات تاریخی
(۲) شناخت و آگاهی نسبت به تمامی جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع در گذشته
(۳) مطالعه و شناخت زندگی اجتماعی و سیاسی انسان در گذشته
(۴) بیان دقیق تاریخ وقوع حوادث و رویدادها
- ۶- از چه زمانی توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد و قدیمی‌ترین متن تاریخی به دست آمده متعلق به چه کسانی است؟
- (۱) حدود ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد - مصریان
(۲) پس از اختراع خط - یونانی‌ها
(۳) پس از شکل‌گیری نخستین جوامع بشری - یونانی‌ها
(۴) حدود ۴ هزار سال پیش - مصریان
- ۷- قدیمی‌ترین متن تاریخی جهان کدام است و حاوی چه مطالبی است؟
- (۱) خدای‌نامه‌ها - حوادث و رویدادهای مهم عصر ساسانی
(۲) سنگ‌نوشته بیستون - شرح به قدرت رسیدن داریوش هخامنشی
(۳) کتاب تاریخ هرودت - تاریخ جنگ‌های ایران و یونان
(۴) تکه‌ای از سنگ‌نوشته مصری - نام تعدادی از فراعنه و حوادث دوران آن‌ها
- ۸- تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن از چه زمانی و در کجا آغاز شد؟
- (۱) حدود ۴ هزار سال پیش - مصر
(۲) پیش از اختراع خط - بین‌النهرین
(۳) قرن پنجم قبل از میلاد - یونان
(۴) پس از رنسانس - اروپا
- ۹- کهن‌ترین و کامل‌ترین اثر تاریخی به‌جا مانده از عصر باستان چیست؟
- (۱) سالنامه شاهی مصریان
(۲) کتاب تاریخ هرودت
(۳) سالنامه‌های دولت ساسانی
(۴) سنگ‌نوشته‌های هخامنشی
- ۱۰- از نظر پژوهشگران چه عاملی، موجب شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان شده است؟
- (۱) حضور مورخان بزرگی چون هرودت
(۲) تحولات فکری و علمی دوره رنسانس
(۳) همسایگی با اقوام ایرانی و رومی علاقمند به تاریخ‌نگاری
(۴) رواج و رونق ادبیات و فلسفه
- ۱۱- پس از هرودت چه کسانی راه او را ادامه داده و فن تاریخ‌نویسی را تکامل بخشیدند؟
- (۱) وقایع‌نویسان دربار هخامنشی
(۲) مورخان مسلمان
(۳) نویسندگان یونانی و رومی
(۴) تاریخ‌نگاران نوین اروپایی

۱۲- تا قرن ۱۹ میلادی، عمده تمرکز مورخان بر چه مسائلی بود؟

- (۱) علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی
 (۲) موضوعهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی
 (۳) بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان
 (۴) بررسی تمام جوانب زندگی مردم و جوامع در گذشته
- ۱۳- سرگذشت پیشینیان از ابتدای آفرینش نقل می‌شد که بعدها با آغاز تاریخ‌نگاری این سرگذشت‌نامه‌ها نامیده شدند.
- (۱) به صورت شفاهی و سینه‌به‌سینه - تاریخ افسانه‌ای
 (۲) به صورت شفاهی و سینه‌به‌سینه - تاریخ ملی و میهنی
 (۳) از روی سنگ‌نوشته‌ها و کتیبه‌های به‌جا مانده - تاریخ ملی و میهنی
 (۴) از روی سنگ‌نوشته‌ها و کتیبه‌های به‌جا مانده - تاریخ افسانه‌ای
- ۱۴- شیوه تاریخ‌نگاری نوینی که پس از رنسانس شکل گرفت، بر چه اساسی استوار بود؟
- (۱) تنظیم، ثبت و نگارش وقایع و توصیف و شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان
 (۲) تمرکز بر بیان مشروح حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال حکام
 (۳) ذکر حوادث سیاسی و نظامی و بررسی آثار و نتایج این حوادث
 (۴) سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی
- ۱۵- کدام گزینه در مورد ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین، نادرست است؟
- (۱) بررسی تمامی جنبه‌های زندگی مردمان و جوامع گذشته
 (۲) تمرکز بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان
 (۳) بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی
 (۴) بهره‌گیری از یافته‌های علوم و فنون مختلف از جمله باستان‌شناسی و جامعه‌شناسی
- ۱۶- تاریخ‌نگاری نوین دارای چه ویژگی‌هایی است؟

- (۱) علم تاریخ فقط به نقل رویدادهای گذشته نمی‌پردازد، بلکه علت‌ها و نتایج حوادث تاریخی را تجزیه و تحلیل می‌کند.
 (۲) علم تاریخ فقط به نقل رویدادهای گذشته نمی‌پردازد و علت‌ها و نتایج حوادث تاریخی را تفسیر نمی‌کند.
 (۳) علم تاریخ فقط به شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان می‌پردازد و با ابعاد دیگر زندگی جوامع گذشته کاری ندارد.
 (۴) علم تاریخ فقط به شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان نمی‌پردازد و با ابعاد دیگر زندگی جوامع گذشته کاری ندارد.

۱۷- کدام گزینه ترتیب درستی از مراحل پژوهش تاریخی ارائه می‌دهد؟

- (۱) انتخاب موضوع → شناسایی منابع → تدوین پرسش‌های تحقیق → تنظیم اطلاعات → گزارش یافته‌های پژوهش → تحلیل اطلاعات
 (۲) انتخاب موضوع → تدوین پرسش‌های تحقیق → شناسایی منابع → گردآوری اطلاعات → تفسیر اطلاعات → گزارش یافته‌های پژوهش
 (۳) تدوین پرسش‌های تحقیق → شناسایی منابع → انتخاب موضوع → تحلیل اطلاعات → تنظیم اطلاعات → گزارش یافته‌های پژوهش
 (۴) تدوین پرسش‌های تحقیق → انتخاب موضوع → تنظیم اطلاعات → شناسایی منابع → گزارش یافته‌های پژوهش → تفسیر اطلاعات

۱۸- برای انتخاب موضوع پژوهش، چه معیارهایی باید مورد توجه قرار گیرد؟

- (۱) تازگی موضوع و وجود منابع و اطلاعات کافی درباره آن
 (۲) جامع بودن موضوع و در بر گرفتن تمامی جنبه‌های زندگی جوامع گذشته
 (۳) اصالت سند و جعلی نبودن اسناد مرتبط با موضوع
 (۴) بررسی علل و آثار رویدادها و نقش افراد درگیر در موضوع پژوهش
- ۱۹- در مرحله انتخاب موضوع، محقق باید موضوعی را برگزیند که در مورد آن موجود باشد و موضوع تحقیق باشد.
- (۱) منابع و اطلاعات کافی - مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر
 (۲) منابع و اطلاعات کافی - تکراری نباشد و دارای اثر و فایده
 (۳) نظریه جدید و تازه‌ای - مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر
 (۴) نظریه جدید و تازه‌ای - تکراری نباشد و دارای اثر و فایده

۲۰- چه تعداد از گزاره‌های زیر، عبارت مقابل را به درستی کامل می‌کند؟ «موضوع پژوهش تاریخی باید»

- (الف) تمامی جوانب زندگی مردم در روزگار گذشته را در بر گیرد.
 (ب) مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش شود.
 (ج) تازه و غیرتکراری باشد.
 (د) به‌گونه‌ای باشد که منابع و اطلاعات کافی پیرامون آن موجود باشد.
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲۱- دومین مرحله از مراحل پژوهش تاریخی، است که

- (۱) شناسایی منابع تحقیق - هدف پژوهش را مشخص می‌کند.
 (۲) شناسایی منابع تحقیق - به بازسازی و تفسیر وقایع گذشته کمک می‌کند.
 (۳) تدوین پرسش‌های تحقیق - مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شود.
 (۴) تدوین پرسش‌های تحقیق - به‌منظور بررسی اصالت سند و جعلی نبودن آن صورت می‌گیرد.

۲۲- تدوین پرسش‌های تحقیق در انجام یک پژوهش تاریخی چه مزایایی دارد؟

- ۱) پژوهشگر را در انتخاب موضوع پژوهش یاری می‌کند.
- ۲) هدف پژوهش را مشخص می‌کند و مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شود.
- ۳) به پژوهشگر در شناسایی منابع و اسناد تحقیق و ارزیابی میزان دقت و صحت آن‌ها کمک می‌کند.
- ۴) امکان بازسازی وقایع و رویدادهای گذشته را فراهم می‌آورد.

۲۳- از مراحل پژوهش در تاریخ، مرحله سوم و پنجم به ترتیب چه نام دارد؟

- ۱) شناسایی منابع - گردآوری و تنظیم اطلاعات
- ۲) گردآوری و تنظیم اطلاعات - شناسایی منابع
- ۳) گردآوری و تنظیم اطلاعات - تحلیل و تفسیر اطلاعات
- ۴) شناسایی منابع - تحلیل و تفسیر اطلاعات

۲۴- اساس کار تاریخ‌نگاری نوین بر چیست و در چه مرحله‌ای از پژوهش اعتبار، صحت و ارزش منابع پژوهشی ارزیابی می‌شود؟

- ۱) بیان حوادث سیاسی و نظامی و ثبت و نگارش وقایع - شناسایی منابع
- ۲) بیان حوادث سیاسی و نظامی و ثبت و نگارش وقایع - گردآوری و تنظیم اطلاعات
- ۳) سنجش دقیق منابع، استناد به مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی - شناسایی منابع
- ۴) سنجش دقیق منابع، استناد به مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی - گردآوری و تنظیم اطلاعات

۲۵- کدام مرحله از مراحل کار یک پژوهشگر تاریخی، مشابه کار کارآگاهان پلیس است و کدام گزاره در مورد این مرحله صحیح است؟

- ۱) تدوین پرسش‌های تحقیق - پژوهشگر پس از شناسایی منابع، میزان اعتبار، دقت و صحت آن‌ها را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
- ۲) گردآوری و تنظیم اطلاعات - مورخ در این مرحله نتایج و یافته‌های تحقیق را استخراج و در قالب گزارش علمی ارائه می‌دهد.
- ۳) تحلیل و تفسیر اطلاعات - مورخ برای انجام این کار نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاصی است.
- ۴) گزارش یافته‌های پژوهش - پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را استخراج و دسته‌بندی می‌کند.

۲۶- هر کدام از توضیحات زیر، به کدام مرحله از مراحل پژوهش در تاریخ اشاره دارند؟

- الف) پژوهشگر باید حرف و نظر جدیدی را ارائه دهد.
- ب) مورخان برای انجام آن نیازمند مهارت‌های خاصی هستند.
- ج) هدف پژوهش را مشخص می‌کنند.

- ۱) الف: تدوین پرسش‌های تحقیق ب: گردآوری و تنظیم اطلاعات ج: انتخاب موضوع
- ۲) الف: انتخاب موضوع ب: گردآوری و تنظیم اطلاعات ج: تدوین پرسش‌های تحقیق
- ۳) الف: تدوین پرسش‌های تحقیق ب: شناسایی منابع ج: گزارش یافته‌های پژوهش
- ۴) الف: انتخاب موضوع ب: تحلیل و تفسیر اطلاعات ج: تدوین پرسش‌های تحقیق

۲۷- منابع پژوهش‌های تاریخی را بر چه مبنایی دسته‌بندی می‌کنند؟

- ۱) نویسندگان آن‌ها
- ۲) درجه اعتبار و اهمیت آن‌ها
- ۳) قدمت آن‌ها
- ۴) مکتوب یا غیرمکتوب بودن آن‌ها

۲۸- کدام گزینه در مورد «منابع اصلی» در پژوهش‌های تاریخی نادرست است؟

- ۱) به همه آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن نوشته شده‌اند.
- ۲) به آثاری گفته می‌شود که نویسندگان آن‌ها یا خود شاهد رویدادها بوده‌اند و یا آن‌که شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند.
- ۳) به همه آثاری گفته می‌شود که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و براساس منابع دست اول پدید آمده‌اند.
- ۴) شامل تمام آثار باستانی و تاریخی مانند بناها و ابزارها و سنگ‌نوشته‌هایی است که از گذشته به‌جا مانده است.

۲۹- منابع به همه منابع و آثاری گفته می‌شود که

- ۱) دست اول - از گذشته به‌جای مانده است.
- ۲) دست دوم - در نزدیک‌ترین زمان به وقوع رویدادها نوشته شده‌اند.
- ۳) اصلی - مدت‌ها پس از وقوع رویدادها پدید آمده‌اند.
- ۴) فرعی - نویسندگان آن‌ها، شرح وقایع را از شاهدان واقعه شنیده‌اند.

۳۰- «منشور کورش»، «مقالات تاریخی» و «طاق‌بستان» به ترتیب جزء کدام دسته از منابع پژوهشی تاریخ می‌باشند؟

- ۱) منابع دست اول - منابع دست دوم - منابع دست اول
- ۲) منابع دست اول - منابع فرعی - منابع دست دوم
- ۳) منابع فرعی - منابع دست اول - منابع دست اول
- ۴) منابع فرعی - منابع اصلی - منابع فرعی

۳۱- منظور از منابع مکتوب اصلی کدام است؟

- ۱) تمامی آثار باستانی و تاریخی که از گذشته به جای مانده است.
- ۲) تحقیقات و آثاری که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول پدید آمده‌اند.
- ۳) بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ‌نگاره‌ها، سنگ‌نوشته‌ها و هر وسیله‌ای که مربوط به دنیای باستان است.
- ۴) آثاری که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن نوشته شده‌اند.

۳۲- کدام موارد را می‌توان جزء فواید علم تاریخ دانست؟

- ۱) آگاهی از اوضاع و احوال زندگی مردم عادی - منبعی برای شناخت و تفکر
- ۲) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی - منبعی برای شناخت و تفکر
- ۳) آگاهی از اوضاع و احوال زندگی مردم عادی - جست‌وجو برای یافتن اشیاء و آن‌چه از گذشته بر جای مانده
- ۴) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی - آگاهی از اوضاع و احوال زندگی مردم عادی

۳۳- کدام‌گزینه براساس گفته شهید مطهری در مورد تاریخ صحیح است؟

- ۱) از نظر قرآن، تاریخ بشر براساس یک سلسله سنن و نوامیس صورت گرفته که دارای حساب‌های نسبی است که شناخت آن حساب‌ها به تاریخ حاضر کمکی نخواهد کرد.
- ۲) از نظر قرآن، تاریخ بشر گرچه برحسب تصادف صورت گرفته اما حساب‌هایی دقیق دارد که با شناختن آن حساب‌ها می‌توان تاریخ حاضر را کنترل کرد.
- ۳) از نظر قرآن، تاریخ بشر گرچه برحسب تصادف صورت گرفته اما دارای حساب‌های نسبی است که شناخت آن حساب‌ها به تاریخ حاضر کمکی نمی‌کند.
- ۴) از نظر قرآن، تاریخ بشر براساس یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد که دارای حساب‌هایی دقیق است که با شناختن آن حساب‌ها می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد.

۳۴- آیه ۱۷۶ سورة اعراف که می‌فرماید: «قصه گذشتگان با ایشان بگویی، باشد که تفکر کنند.» به کدام‌یک از فواید مطالعه تاریخ اشاره دارد و قرآن منبع

معتبر برای کسب شناخت را چه می‌داند؟

- ۱) بهره‌مندی از گذشته برای حال و آینده - مطالعه سرگذشت اقوام گذشته ۲) منبع شناخت و تفکر - مطالعه سرگذشت اقوام گذشته
- ۳) بهره‌مندی از گذشته برای حال و آینده - کشفیات جدید اعصار قدیم ۴) منبع شناخت و تفکر - کشفیات جدید اعصار قدیم

۳۵- چرا دامنه شناخت و آگاهی تاریخی فقط محدود به گذشته‌ها نیست؟

- ۱) زیرا شناخت تاریخ موجب می‌شود تا افراد یک جامعه نسبت به خود نوعی احساس علاقه و دلبستگی پیدا کنند.
- ۲) زیرا آگاهی‌های تاریخی موجب می‌شود تا ما هویت پیدا کنیم و بدانیم که بوده‌ایم و چگونه به جایگاه امروزی خود رسیده‌ایم.
- ۳) چون رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته‌اند اما آثار، نتایج و پیامدهای آن‌ها گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد.
- ۴) چون مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته منبع و گنجینه ارزشمندی برای تقویت قوه شناخت و تفکر محسوب می‌شود.

۳۶- مطالعه تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و ترسیم افق آینده، یاری کند؛ زیرا

- ۱) جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی را افزایش می‌دهد.
- ۲) شناخت زندگی مردمان در زمان‌ها و مکان‌های دیگر به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم که چگونه به جایگاه امروزی خود رسیده‌ایم.
- ۳) مطالعه تاریخ به ما کمک می‌کند تا بفهمیم فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عواملی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند.
- ۴) مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینه ارزشمندی برای تقویت قوه شناخت و تفکر است.

۳۷- کدام‌گزینه با «تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی» به عنوان یکی از فواید مطالعه تاریخ مرتبط است؟

- ۱) علم تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.
- ۲) جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها، قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی را افزایش می‌دهد.
- ۳) با کاوش در گذشته می‌توان از تجربیات و اندیشه‌های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت.
- ۴) آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان و لزوم حفظ میراث فرهنگی توسط آن‌ها می‌شود.

۳۸- کدام‌گزینه از جمله تأثیرات مطالعه تاریخ بر تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی نیست؟

- ۱) افزایش خودآگاهی و یگانگی میان افراد یک جامعه
- ۲) به دست آوردن شناخت و درک درستی از هویت و کیستی خود
- ۳) تلاش برای حفظ میراث فرهنگی به عنوان بخشی از هویت ملی
- ۴) افزایش قدرت درک و مهارت اندیشه‌ورزی

۳۹- نیاکان ما به اتکای کدام عناصر توانستند در برابر حمله اسکندر و تهاجم ویرانگر مغولان دوام بیاورند؟

- (۱) ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع
- (۲) آگاهی و دلبستگی به زبان و فرهنگ خویش
- (۳) قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی
- (۴) محدود نکردن دامنه شناخت و آگاهی خود به گذشته‌ها

سوالات مفهومی

۴۰- کدام گزینه شامل معانی واژه تاریخ نمی‌باشد؟

- (۱) در پی کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲، دولت مصدق سرنگون شد.
- (۲) در پژوهش‌های تاریخی از یافته‌های علوم مختلفی چون باستان‌شناسی و جامعه‌شناسی نیز استفاده می‌شود.
- (۳) در عصر باستان، کشاورزی اساس زندگی اقتصادی ایرانیان به شمار می‌رفت.
- (۴) هرودت برای نگارش کتاب خود، شرایط طبیعی و اقلیمی سرزمین‌های مصر و فنیقیه را بررسی کرده است.

۴۱- مفهوم واژه تاریخ در کدام گزینه با عبارت زیر یکسان است؟

- «در یونان باستان، ادبیات و هنرهای تجسمی خصوصاً انواع شعر و مجسمه‌سازی شکوفا و پر رونق بود.»
- (۱) در حدود ۱۵۰۰ ق.م دسته‌هایی از اقوام آریایی از سمت شمال غرب وارد هند شدند.
 - (۲) رودهای دجله و فرات بر شکل‌گیری و توسعه تمدن بین‌النهرین مؤثر بوده‌اند.
 - (۳) درباره تاریخ ایتالیا و ایتالیایی‌های نخستین آگاهی کمی در دست است.
 - (۴) نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود.

۴۲- کدام گزینه در مورد کتاب «تاریخ هرودت» صحیح است؟

- (۱) در قرن ششم قبل از میلاد در روم باستان نگارش یافته است.
- (۲) بخش عمده مطالب آن به شرح جنگ‌های ایران و روم اختصاص دارد.
- (۳) با نگارش آن، تاریخ‌نگاری به مفهوم کامل آن آغاز شد.
- (۴) قدیمی‌ترین متن تاریخی جهان است.

۴۳- با توجه به ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین، کدام گزینه ارتباط کمتری با این مفهوم دارد؟

- (۱) بررسی علل سقوط سلسله ساسانیان
- (۲) جنگ‌های ایران و یونان
- (۳) نگاهی به تاریخ قاجاریه براساس سکه‌ها و مدال‌ها
- (۴) تشریح تاریخ اجتماعی و اقتصادی ایران در دوره مغول

۴۴- پرسش‌های زیر به کدام مراحل پژوهش در تاریخ اشاره دارند؟

- (الف) روحانیت تا چه میزان در شکل‌گیری انقلاب مشروطه نقش داشته است؟
 (ب) آیا نویسنده کتاب، خود شاهد وقایع بوده یا آن را از زبان دیگران نقل کرده است؟
- (۱) الف: انتخاب موضوع ب: تحلیل و تفسیر اطلاعات
 - (۲) الف: گردآوری و تنظیم اطلاعات ب: تحلیل و تفسیر اطلاعات
 - (۳) الف: تدوین پرسش‌های تحقیق ب: شناسایی منابع
 - (۴) الف: تحلیل و تفسیر اطلاعات ب: شناسایی منابع

۴۵- مهارت و توانمندی مورخان در کدام مرحله از مراحل پژوهش نمایان می‌شود؟

- (۱) انتخاب موضوع
- (۲) تدوین پرسش‌های تحقیق
- (۳) گردآوری و تنظیم اطلاعات
- (۴) تحلیل و تفسیر اطلاعات

۴۶- کدام گزینه، مثال درستی برای مفهوم زیر است؟

- «به همه آثار گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن نوشته شده‌اند.»
- (۱) خدای‌نامک‌ها
 - (۲) طاق‌بستان
 - (۳) تخت‌جمشید
 - (۴) سکه‌های اشکانی

۴۷- کدام گزینه با آیه شریفه «فَاقْضِ الْفَقْضَ لَعَلَّهٖمْ يَتَفَكَّرُونَ» هم‌مفهوم است؟

- (۱) مطالعه تاریخ کمک می‌کند تا دریابیم که فرهنگ‌ها و جوامع بشری تحت چه شرایطی به‌وجود آمده و پیشرفت کرده‌اند.
- (۲) آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود.
- (۳) با کاوش در گذشته می‌توان از تجربیات و اندیشه‌های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت.
- (۴) دامنه شناخت تاریخی فقط محدود به گذشته نیست بلکه در درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده نیز کمک می‌کند.

۴۸- با توجه به رابطه «علت ← معلولی» چه تعداد از گزاره‌های زیر نادرست است؟

- (الف) جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تفسیر علل و آثار آن‌ها ← افزایش قدرت درک و مهارت اندیشه‌ورزی
 (ب) عدم فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی در برابر هجوم بیگانگان ← آگاهی تاریخی ایرانیان نسبت به گذشته خود و دلبستگی آنان به زبان و فرهنگ خویش
 (ج) آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان ← تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی
 (د) عدم محدودیت شناخت تاریخی به گذشته ← ارزیابی درست از شرایط کنونی جامعه خویش و ترسیم افق آینده
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۴۹- «تعدادی از آثار باستانی ایران، با پیگیری دولت در سال ۱۳۹۴ به کشور بازگشت.» این عبارت متناسب با کدام یک از فواید مطالعه تاریخ است؟

- (۱) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده
 (۲) تقویت قدرت شناخت و تفکر
 (۳) ارزیابی درست اوضاع کنونی جامعه و ترسیم افق آینده
 (۴) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی

سوالات ترکیبی

(+ درس ۷ هم)

۵۰- بیشترین سنگ‌نوشته‌های به‌جا مانده از روزگار باستان، متعلق به است که

- (۱) سلوکیان و اشکانیان - نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد.
 (۲) هخامنشیان و ساسانیان - به عنوان مهم‌ترین منابع نوشتاری دست اول حائز اهمیت‌اند.
 (۳) سلوکیان و اشکانیان - رویدادهای تاریخی را گزارش می‌کنند.
 (۴) هخامنشیان و ساسانیان - قدیمی‌ترین متن‌های تاریخی جهان هستند.

(+ درس ۷ هم)

۵۱- کدام گزینه در مورد «نمونه‌هایی از علاقه ایرانیان به نگارش و ثبت و ضبط وقایع در دوره ساسانی» نادرست است؟

- (۱) وجود سالنامه‌های دولتی که حاوی اخبار و رویدادهای مهم بوده‌اند.
 (۲) نگارش خدای نامک‌ها که در واقع تاریخ عمومی سرزمین و مردم ایران از آغاز آفرینش تا آخر حکومت ساسانی بودند.
 (۳) سنگ‌نوشته‌های به‌جا مانده که رویدادهای تاریخی را گزارش می‌کنند.
 (۴) لوح‌های گلی به زبان ایلامی که اطلاعات سودمندی از اوضاع اقتصادی و اجتماعی ساسانیان به دست می‌دهد.

۵۲- خدای نامک‌ها به عنوان اسناد دلبستگی ایرانیان به ثبت و ضبط حوادث تاریخی در زمان کدام سلسله باستانی ایرانی و توسط چه کسانی نگارش یافت؟

- (۱) ساسانیان - موبدان (۲) هخامنشیان - دبیران (۳) ساسانیان - دبیران (۴) هخامنشیان - موبدان (+ درس ۱۱ هم)

(+ درس ۷ هم)

۵۳- از جمله کسانی که پس از هرودت راه او را ادامه دادند، مورخ رومی است. او

- (۱) پروکوپوس - به عنوان منشی یکی از سرداران روم در جنگ‌های بسیاری از جمله جنگ با ایران شرکت داشت.
 (۲) پروکوپوس - به عنوان مزدور در جنگ میان کوروش کوچک و اردشیر دوم هخامنشی شرکت داشت.
 (۳) گزنفون - کتابی با عنوان کوروش‌نامه در شرح زندگی کوروش بزرگ هخامنشی دارد.
 (۴) گزنفون - از نویسندگان بزرگ اوایل قرن ۶ م. است.

۵۴- برخی از وقایع نویسان، مانند به عنوان در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آنان را در مسافرت‌ها و جنگ‌ها همراهی می‌کردند. (+ درس ۷ هم)

- (۱) پروکوپوس رومی - منشی (۲) هرودت یونانی - مورخ درباری (۳) گزنفون رومی - وزیر (۴) ابن‌خلدون تونسلی - سردار جنگی

۵۵- پژوهشگری در بررسی جنگ‌های ایران و روم از کتاب پروکوپوس رومی استفاده می‌کند. این پژوهشگر کدام مرحله از مراحل پژوهش را به درستی انجام داده است؟

(+ درس ۷ هم)

- (۱) انتخاب موضوع (۲) تدوین پرسش‌های تحقیق (۳) شناسایی منابع (۴) تحلیل و تفسیر اطلاعات

سوالات تصویری

۵۶- کدام گزینه در مورد تصویر مقابل نادرست است؟

- (۱) سنگ پالمو که متعلق به مصریان باستان است.
 (۲) قدیمی‌ترین متن تاریخی جهان و مربوط به ۴ هزار سال قبل از میلاد است.
 (۳) سنگ‌نوشته‌ای به خط مصری است که در موزه‌ای در ایتالیا نگهداری می‌شود.
 (۴) بخشی از ستون سنگی سالنامه شاهي و مربوط به پادشاهی کهن مصر است.

- (۲) مورخ رومی قرن پنجم قبل از میلاد
(۴) هومر، شاعر بزرگ یونانی

۵۷- تصویر مقابل متعلق به چه کسی است؟

- (۱) هرودت مورخ یونانی
(۳) بنیانگذار تاریخ‌نگاری نوین

۵۸- کدام تصویر با عبارت زیر مرتبط است؟

«منابع دست اول در مطالعه دوره اشکانی، شامل تمامی آثار باستانی و تاریخی است که از این دوره به جا مانده است.»

(۴)

(۳)

(۲)

(۱)

(+ درس ۷ دهم)

۵۹- کدام گزینه در زمره منابع دست دوم یا فرعی قرار می‌گیرد؟

(۴)

(۳)

(۲)

(۱)

۶۰- تصویر مقابل ناظر بر کدام یک از فواید مطالعه تاریخ است؟

- (۱) بهره‌گیری از گذشته برای درک حال و ترسیم افق آینده
(۲) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی و لزوم حفظ میراث فرهنگی
(۳) تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر
(۴) افزایش قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی

درس دوم: تاریخ، زمان و مکان

سوالات خط به خط

۶۱- دو رکن مهم و اساسی دانش تاریخ کدامند و نخستین پرسش‌هایی که برای تاریخ‌نگاران مطرح می‌شوند، کدام است؟

- (۱) رویدادها و وقایع تاریخی - نویسندگان منابع تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته‌اند؟
(۲) رویدادها و وقایع تاریخی - مطالعه و کاوش در تاریخ، مخصوصاً گذشته‌های دور چه فایده‌ای دارد؟
(۳) زمان و مکان - مورخان چگونه و با استفاده از چه منابعی تاریخ را می‌نویسند؟
(۴) زمان و مکان - رویدادهای تاریخی در چه زمانی و در کجا رخ داده‌اند؟

۶۲- چرا دانش تاریخ بدون توجه به زمان و مکان، معنایی ندارد؟ زیرا

- (۱) شناخت و مطالعه زندگی مردمان در زمان‌ها و مکان‌های دیگر به ما کمک می‌کند تا درک درستی از هویت خود پیدا کنیم.
(۲) همه رویدادهای تاریخی در زمانی معین و در بستر مکان روی داده‌اند.
(۳) رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته‌اند اما آثار و پیامدهای آن‌ها گذشته، حال و آینده را به هم پیوند می‌دهد.
(۴) همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان و محیط رخ می‌دهند.

۶۳- منظور از نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان ابداع کرده، چیست و ابداع آن حاصل تلاش مشترک دانشمندان کدام علوم است؟

- (۱) گاه‌شماری - ریاضی، نجوم و فیزیک
(۲) گاه‌شماری - تاریخ، نجوم و ریاضی
(۳) ساعت - ریاضی، نجوم و فیزیک
(۴) ساعت - تاریخ، نجوم و ریاضی

۶۴- اختراع ابزارهایی چون ساعت‌های آفتابی، آبی و سنی و همچنین اسطرلاب نتیجه چه عاملی بود؟

- (۱) اهمیت زمان در درک تاریخ
(۲) توجه مورخان به مسأله زمان
(۳) تلاش مشترک دانشمندان ریاضی، نجوم و فیزیک
(۴) نیاز انسان به زمان‌سنجی

۶۵- پیشگامان علم گاه‌شماری چه کسانی بودند؟

- (۱) بابلی‌ها و مصری‌ها
(۲) مصری‌ها و رومی‌ها
(۳) بابلی‌ها و ایرانی‌ها
(۴) مسلمانان و مسیحیان

۶۶- گاه‌شماری «خورشیدی - قمری» در میان کدام‌یک از اقوام باستانی رایج بود و کدام عبارت در مورد این نوع گاه‌شماری نادرست است؟

- ۱) مصریان - از دقیق‌ترین و منظم‌ترین گاه‌شماری‌های جهان بود.
 - ۲) مصریان - بعدها رومیان مبنای گاه‌شماری خود را بر آن قرار دادند.
 - ۳) بابلی‌ها - سال را ۳۶۵ روز و یک چهارم شبانه روز محاسبه می‌کردند.
 - ۴) بابلی‌ها - برای رفع اختلاف سال خورشیدی و سال قمری، هر سه سال یک ماه به سال می‌افزودند.
- ۶۷- کدام‌یک از اقوام باستانی، «هر سه سال، یک ماه به سال می‌افزودند»، گاه‌شماری آن‌ها از چه نوعی بود و مبنای گاه‌شماری چه کسانی قرار گرفت؟

- ۱) بابلی‌ها - خورشیدی قمری - هخامنشیان
- ۲) مصری‌ها - خورشیدی قمری - هخامنشیان
- ۳) بابلی‌ها - خورشیدی - رومیان
- ۴) مصری‌ها - خورشیدی - رومیان

۶۸- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل می‌کند؟

«مصریان گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند، آنان

- ۱) سال را ۳۶۵ روز و یک چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌کردند.
- ۲) سال را به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌کردند و پنج روز اضافی را به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.
- ۳) برای محاسبه $\frac{1}{4}$ شبانه‌روز اضافی، هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال می‌افزودند.
- ۴) جلوس پادشاهان را مبدأ گاه‌شماری خود قرار داده بودند.

۶۹- کدام گزینه در مورد گاه‌شماری رومیان نادرست است؟

- ۱) آن‌ها در آغاز گاه‌شماری دقیقی نداشتند.
- ۲) در سال ۴۶ ق.م به دستور ژولیوس سزار اصلاحاتی در این گاه‌شماری صورت گرفت.
- ۳) حدود دو قرن بعد از میلاد مسیح، تولد ایشان به‌عنوان مبدأ گاه‌شماری رومیان قرار گرفت.
- ۴) در حدود سال ۱۵۰۰ میلادی، پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان بار دیگر این گاه‌شماری را اصلاح کردند.

۷۰- گاه‌شماری مسیحی، منسوب به چه کسانی است و مبدأ آن از چه نوعی است؟

- ۱) رومیان - ملی و قومی
- ۲) رومیان - دینی
- ۳) یونانی‌ها - دینی
- ۴) یونانی‌ها - ملی و قومی

۷۱- گاه‌شماری که امروزه به‌نام گاه‌شماری میلادی شناخته می‌شود، در زمان اصلاح شد.

- ۱) مسیحی - گرگوار سیزدهم
- ۲) مسیحی - ژولیوس سزار
- ۳) رومی - ژولیوس سزار
- ۴) رومی - گرگوار سیزدهم

۷۲- کدام گزینه در مورد «گاه‌شماری هجری قمری» نادرست است؟

- ۱) تقویم رایج در بیشتر کشورهای مسلمان به شمار می‌رود.
- ۲) بر پایه‌ی گردش زمین به دور ماه تنظیم شده است.
- ۳) سال آن با روز اول ماه محرم آغاز می‌شود.
- ۴) مبدأ آن از نوع دینی است.

۷۳- تقویم هجری قمری رایج در کشورهای اسلامی، بر چه اساسی تنظیم شده و مبدأ آن چیست؟

- ۱) گردش خورشید به دور زمین - اول فروردین سالی که پیامبر از مکه به مدینه هجرت کرد.
- ۲) گردش ماه به دور زمین - اول محرم سالی که پیامبر از مکه به مدینه هجرت کرد.
- ۳) گردش زمین به دور ماه - اول محرم سالی که پیامبر از مدینه به مکه هجرت کرد.
- ۴) گردش زمین به دور خورشید - اول فروردین سالی که پیامبر از مدینه به مکه هجرت کرد.

۷۴- تقویم هجری قمری که با گسترش اسلام در سرزمین‌های اسلامی به ویژه در ایران رواج یافت، مبتنی بر حرکت است.

- ۱) زمین به دور ماه
- ۲) ماه به دور زمین
- ۳) زمین به دور خورشید
- ۴) ماه به دور خورشید

۷۵- مبنای اطلاعات ما درباره‌ی گاه‌شماری رایج در دوره‌ی هخامنشی چیست؟

- ۱) الواح گلی به‌دست آمده از پاسارگاد
- ۲) سالنامه‌های دولتی
- ۳) سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید
- ۴) خدای‌نامک‌ها

۷۶- محتوای سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید چه اطلاعاتی درباره‌ی گاه‌شماری هخامنشیان به‌دست می‌دهند؟

- ۱) هخامنشیان نیز مانند مصریان سال را به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌کردند.
- ۲) تقویم اوستایی، تقویم رسمی هخامنشیان بود و ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نامگذاری می‌شد.
- ۳) آنان گاه‌شماری دقیق و منظمی داشتند و هر چهار سال یک روز به سال می‌افزودند.
- ۴) گاه‌شماری خورشیدی - قمری بابلی در قلمرو هخامنشیان رواج داشته اما ماه‌ها بر اساس آیین ایرانی نامگذاری شده بودند.

- ۷۷- گاه‌شماری هخامنشیان از چه نوعی بود و آن‌ها، این نوع گاه‌شماری را از چه کسانی اقتباس کرده بودند؟
 (۱) خورشیدی - رومیان (۲) خورشیدی قمری - مصریان (۳) خورشیدی - سومری‌ها (۴) خورشیدی قمری - بابلی‌ها
- ۷۸- کدام گزینه در مورد گاه‌شماری اوستایی نادرست است؟
 (۱) نخستین بار ساسانیان آن را رواج دادند.
 (۲) بر اساس آن سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد.
 (۳) ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نامگذاری شده بود.
 (۴) مبدأ آن از نوع ملی و قومی بود.
- ۷۹- در گاه‌شماری اوستایی که ،
 (۱) در دوره ساسانیان در ایران رایج گردید - سال را ۳۶۵ شبانه‌روز می‌گرفتند و هر ۴ سال، یک شبانه‌روز به آن می‌افزودند.
 (۲) در دوره اشکانیان متداول بود - سال به ۱۲ ماه ۲۹ یا ۳۰ روزه تقسیم می‌شد.
 (۳) گاه‌شماری دینی زرتشتیان محسوب می‌شد - هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال حقیقی عقب می‌افتاد.
 (۴) بر مبنای گاه‌شماری بابلیان تنظیم شده بود - ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نامگذاری شده بود.
- ۸۰- منظور از «اندرگاه» چیست و در کدام گاه‌شماری محاسبه می‌شد؟
 (۱) ماه سیزدهمی که هر ۱۲۰ سال، به ۱۲ ماه سال اضافه می‌شد - اوستایی (۲) یک روز اضافی که هر ۴ سال به ۳۶۵ روز سال می‌افزودند - مصری
 (۳) ماه سیزدهمی که هر ۳ سال به ۱۲ ماه سال می‌افزودند - بابلی (۴) پنج روز اضافی که به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند - اوستایی
- ۸۱- کدام گاه‌شماری باستانی در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال شمسی حقیقی عقب می‌افتاد؟
 (۱) اوستایی ساسانی (۲) شمسی قمری بابلی (۳) دوازده حیوانی (۴) هجری قمری
- ۸۲- در کدام تقویم‌ها هر چند سال یک‌بار ماه سیزدهمی به سال افزوده می‌شد؟
 (۱) بابلی و مصری (۲) مصری و جلالی (۳) بابلی و اوستایی (۴) اوستایی و رومی
- ۸۳- «۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه»، «سال کبیسه» و «مبدأ دینی» به ترتیب به ویژگی‌های کدام گاه‌شماری‌ها اشاره دارند؟
 (۱) اسلامی - اوستایی - بابلی (۲) بابلی - مصری - اسلامی (۳) مصری - بابلی - اوستایی (۴) مسیحی - اوستایی - رومی
- ۸۴- مبدأ کدام یک از تقویم‌های زیر از نوع «ملی - قومی» است؟
 (۱) مصری و میلادی (۲) بابلی و اوستایی (۳) اسلامی و یزدگردی (۴) سومری و جلالی
- ۸۵- تقویم کنونی کشور ما از چه نوعی است و بر اساس کدام گاه‌شماری تنظیم شده است؟
 (۱) هجری قمری - بابلی (۲) هجری خورشیدی - اوستایی (۳) هجری خورشیدی - جلالی (۴) هجری قمری - یزدگردی
- ۸۶- بر طبق تقویم هجری شمسی که بر پایه تقویم تدوین گردیده، اسامی ماه‌های سال است.
 (۱) یزدگردی - بابلی (۲) یزدگردی - اوستایی (۳) جلالی - بابلی (۴) جلالی - اوستایی
- ۸۷- نام ماه‌های سال خورشیدی از کدام تقویم باستانی اقتباس شده است؟
 (۱) اوستایی (۲) مصری (۳) دوازده حیوانی (۴) بابلی
- ۸۸- یکی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌ها در جهان، گاه‌شماری است که
 (۱) جلالی - گاه‌شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ ش. در ایران رسمیت یافت، بر اساس آن تنظیم شده است.
 (۲) اوستایی - گاه‌شماری دینی زرتشتیان محسوب می‌شد و در دوره ساسانیان در ایران رایج گردید.
 (۳) بابلی - در آن، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد.
 (۴) مصری - سال را به صورت ۱۲ ماه ۳۰ روزه محاسبه و ۵ روز اضافی را به نام «اندرگاه» به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.
- ۸۹- یکی از مشهورترین تقسیم‌بندی‌های تاریخ بشر را مورخان اروپایی بر چه مبنایی ارائه کرده‌اند و در این تقسیم‌بندی کدام دوران بین دوران پیش از تاریخ و دوره میانه واقع شده است؟
 (۱) سیر تاریخ اروپا - باستان (۲) سیر تاریخ جهان - قرون وسطا (۳) سیر تاریخ جهان - باستان (۴) سیر تاریخ اروپا - قرون وسطا
- ۹۰- تقسیم‌بندی که مورخان بر مبنای سیر تحولات تاریخ اروپا انجام داده‌اند، «با دوره آغاز و با دوره پایان می‌یابد»
 (۱) پیش از تاریخ - رنسانس (۲) باستان - رنسانس (۳) باستان - معاصر (۴) پیش از تاریخ - معاصر
- ۹۱- «کرونولوژی» به معنای است و در اهمیت فراوانی دارد.
 (۱) تعیین زمان وقوع رویدادها - توصیف و تحلیل رویدادها (۲) نظم و ترتیب رویدادها - مطالعه و پژوهش تاریخ
 (۳) نظم و ترتیب رویدادها - اندازه‌گیری دقیق زمان (۴) تعیین زمان وقوع رویدادها - درک درست و منطقی از تاریخ

۹۲- چرا کرونولوژی در مطالعه و پژوهش تاریخ اهمیت فراوانی دارد؟

- ۱) زیرا عوامل و پدیده‌های طبیعی و اقلیمی در شکل دادن به رویدادها و تحولات تاریخی نقش تعیین‌کننده‌ای دارند.
- ۲) زیرا انسان در تاریخ نقش محوری دارد و رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه کنش متقابل انسان‌ها با یک‌دیگر پدید آمده‌اند.
- ۳) چون هدف علم تاریخ، شناخت و آگاهی نسبت به تمام جنبه‌های زندگی اجتماعی در گذشته است.
- ۴) چون رویدادهای تاریخی در زمان معینی به وقوع پیوسته‌اند و مورخان می‌کوشند آن‌ها را بر اساس زمان وقوعشان تحلیل کنند.

۹۳- منظور از «ابزار مناسبی که با استفاده از آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوره‌های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها نشان داد» چیست؟

- ۱) کرونولوژی
- ۲) گاه‌شماری
- ۳) خط زمان
- ۴) اسطرلاب

۹۴- کدام مورخ اروپایی برای تألیف اثر تاریخی خود و مشاهده بستر جغرافیایی رویدادهای تاریخی مورد نظر خویش به مسافرت‌های دور و درازی دست زد؟

- ۱) توین بی
- ۲) هرودت
- ۳) گیبون
- ۴) مارتین نیلسون (دافل ۸۷)

۹۵- کتاب «العبر» نوشته اندیشمند مسلمان تونس است که مقدمه آن به اختصاص دارد.

- ۱) ابن‌خلدون - تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان
- ۲) طبری - تأثیر پدیده‌هایی جغرافیایی بر شکل‌گیری و توسعه تمدن‌های باستانی
- ۳) ابن‌خلدون - توصیف و تحلیل رویدادها بر اساس زمان وقوع آن‌ها
- ۴) طبری - نقش عوامل طبیعی و اقلیمی در شکل دادن به رویدادها و تحولات تاریخی

۹۶- منظور از «دانش جغرافیای تاریخی» چیست؟

- ۱) مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع در گذشته و بررسی علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان
- ۲) مطالعه و بررسی آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته
- ۳) مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی بر رویدادهای تاریخی
- ۴) بررسی گذشته انسان‌ها و جوامع انسانی بر اساس آثار باقی‌مانده از بشر

۹۷- اهمیت یافتن نقشه در مطالعات تاریخی پیامد چیست؟

- ۱) تأثیر جغرافیا بر اخلاق و رفتار آدمیان
- ۲) ارتباط جغرافیا و تاریخ
- ۳) گسترش دانش جغرافیای تاریخی
- ۴) گسترش فن تاریخ‌نویسی

۹۸- کدام گزینه درباره نقشه‌های تاریخی نادرست است؟

- ۱) با پیشرفت و تکامل شیوه‌های پژوهش در تاریخ، مورخان به اهمیت استفاده از این نقشه‌ها پی برده‌اند.
- ۲) در آثار تاریخی تألیف شده در دو قرن اخیر، نقشه‌هایی از دوره‌های مختلف تاریخی تهیه و ترسیم شده است.
- ۳) امروزه برای ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی انسان در گذشته از آن‌ها استفاده می‌شود.
- ۴) انواع مختلفی از اطلاعات را از جمله قلمرو حکومت‌ها، محل‌های برپایی سکونتگاه‌ها و نقش پدیده‌های جغرافیایی در شکل‌گیری تمدن‌ها و ... ارائه می‌دهند.

۹۹- چه تعداد از اطلاعات زیر از «نقشه‌های تاریخی» قابل استنباط‌اند؟

محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ‌ها - نقش پدیده‌های جغرافیایی در شکل‌گیری تمدن‌ها - تقسیمات اداری و مالیاتی - نقش عوامل جغرافیایی در

ایجاد و گسترش راه‌ها - قلمرو حکومت‌ها - مسیرهای مهاجرت‌ها و لشکرکشی‌ها

- ۱) ۵
- ۲) ۴
- ۳) ۳
- ۴) ۲

سوالات مفهومی

۱۰۰- اندازه‌گیری زمان و ابداع گاه‌شماری یا تقویم، معلول چه عاملی بوده است؟

- ۱) نظم و ترتیب وقوع رویدادها
- ۲) لزوم بازسازی گذشته بر اساس زمان وقوع رویدادها
- ۳) توجه انسان به زمان و نحوه سنجش آن از دیرباز
- ۴) رخ دادن همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان و محیط

۱۰۱- کدام گزینه با عبارت زیر هم‌مفهوم است؟

«این مبدأ از رایج‌ترین مبدأهای گاه‌شماری در جهان است.»

- ۱) سومری‌ها گاه‌شماری خود را به قبل و بعد از طوفان تقسیم می‌کردند.
- ۲) در گاه‌شماری مصری، بابلی و اوستایی مبدأ گاه‌شماری جلوس پادشاهان بود.
- ۳) یهودیان گاه‌شماری خود را بر اساس پیدایش و آفرینش انسان تنظیم کرده‌اند.
- ۴) رویدادهای ویژه‌ای که برای یک قوم جنبه افتخارآمیز دارد می‌تواند به عنوان مبدأ گاه‌شماری آن‌ها قرار گیرد.

۱۰۲- کدام گزینه درباره گاه‌شماری هخامنشیان نادرست است؟

(۱) آنان سال را ۳۶۵ روز و یک چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌کردند.

(۲) مبدأ این گاه‌شماری به تخت نشستن هر پادشاه بود.

(۳) سال به ۱۲ ماه ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد.

(۴) برای رفع اختلاف سال قمری و سال خورشیدی هر سه سال، یک ماه به سال می‌افزودند.

۱۰۳- چه تعداد از گاه‌شماری‌های زیر، از نوع خورشیدی با مبدأ دینی هستند؟

«گاه‌شماری بابلی - گاه‌شماری مصری - گاه‌شماری رومی (مسیحی) - گاه‌شماری اسلامی - گاه‌شماری اوستایی - گاه‌شماری جلالی»

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۱ (۴) ۲

۱۰۴- نقش رود نیل در شکل‌گیری و گسترش تمدن مصر باستان در کدام علم مورد بررسی قرار می‌گیرد؟

(۱) علم تاریخ (۲) جغرافیای تاریخی (۳) جغرافیا (۴) باستان‌شناسی

۱۰۵- کدام گزاره درست است؟ (علت ← معلول)

(۱) ابداع گاه‌شماری ← تلاش مشترک دانشمندان ریاضیات، نجوم و فیزیک

(۲) آگاهی از زمان روی دادن وقایع ← دستیابی به درک منطقی و درستی از تاریخ

(۳) اهمیت کروئولوژی در مطالعات تاریخی ← تلاش مورخان برای توصیف رویدادها بر اساس زمان وقوعشان

(۴) اهمیت یافتن نقشه‌های تاریخی ← پیوند تاریخ و جغرافیا

سؤالات ترکیبی

۱۰۶- بر اساس منابع می‌توان گفت که هخامنشیان گاه‌شماری خود را از اقتباس کرده بودند.

(+ درس ۷ دهم)

(۱) دست اول - مصریان (۲) نوشتاری ایرانی - بابلی‌ها (۳) دست دوم - بابلی‌ها (۴) نوشتاری غیرایرانی - مصریان

۱۰۷- در دوره دین زرتشتی به عنوان دین رسمی اعلام و گاه‌شماری در ایران رایج شد.

(+ درس ۱۴ دهم)

(۱) هخامنشی - بابلی (۲) ساسانی - اوستایی (۳) ساسانی - بابلی (۴) هخامنشی - اوستایی

۱۰۸- هرودت مورخ بزرگ یونانی در قرن به منظور نگارش کتاب خود

(+ درس ۱ دهم)

(۱) ششم قبل از میلاد - به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بود و آنان را در مسافرت‌ها و جنگ‌ها همراهی می‌کرد.

(۲) ششم میلادی - تمامی منابع، اسناد و مدارکی که درباره زندگی مردم در روزگاران گذشته وجود داشت را جمع‌آوری کرد.

(۳) پنجم میلادی - نقش عوامل طبیعی و جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مورد بررسی قرار داده است.

(۴) پنجم قبل از میلاد - به مصر، فنیقیه و جاهای دیگر مسافرت کرده و از نزدیک شرایط طبیعی و اقلیمی آن سرزمین‌ها را بررسی نموده است.

سؤالات تصویری

۱۰۹- با توجه به تصویر مقابل، چه تعداد از گزاره‌های زیر صحیح است؟

(الف) در نتیجه نیاز به زمان‌سنجی، انسان موفق به اختراع آن شد.

(ب) ابداع آن نتیجه تلاش مشترک دانشمندان ریاضیات، فیزیک و تاریخ است.

(ج) در گذشته، برای اندازه‌گیری دقیق زمان کاربرد داشته است.

(د) به منظور رصد خورشید، ماه و دیگر سیارگان و ستارگان اختراع شد.

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

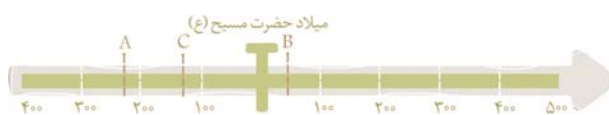
۱۱- نقاط A، B و C در نمودار خط زمان زیر منطبق بر چه سال‌هایی است؟

(۱) ۳۶۰ ق.م - ۱۷۶ م. - ۲۲۹ ق.م

(۲) ۲۲۹ ق.م - ۴۶ م. - ۱۲۹ ق.م

(۳) ۲۲۹ ق.م - ۴۶ ق.م - ۱۲۹ م

(۴) ۳۶۰ ق.م - ۱۷۶ م. - ۷۶ ق.م

درس سوم: باستان‌شناسی؛ در جست‌وجوی میراث فرهنگی

سوالات خط به خط

۱۱۱- کدام گزینه تعریف درستی از «علم باستان‌شناسی» ارائه می‌دهد؟

- ۱) علم مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی بر رویدادهای تاریخی
- ۲) علم مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع در گذشته و تجزیه و تحلیل علل و نتایج افکار و اعمال گذشتگان
- ۳) علم گردآوری، نگهداری، مرمت و مطالعه آثار باستانی برای نمایش آن‌ها
- ۴) علم مطالعه و بررسی آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته

۱۱۲- باستان‌شناس، کسی است که گذشته و به‌ویژه آن‌ها را در طول زمان و براساس مورد تحلیل قرار می‌دهد.

- ۱) حکومت‌ها و تمدن‌های باستانی - سرگذشت سیاسی - آثار به‌جای مانده از بشر
- ۲) انسان‌ها و جوامع انسانی - تغییرات فرهنگی - آثار باقی‌مانده از بشر
- ۳) انسان‌ها - تاریخ اجتماعی - منابع مکتوب
- ۴) فرهنگی جوامع - شیوه زندگی - منابع مکتوب

۱۱۳- از نظر برخی از صاحب‌نظران هدف علم باستان‌شناسی چیست؟

- ۱) شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او
- ۲) شناخت آثار باستانی و طبقه‌بندی آن‌ها
- ۳) بررسی آثار باقی‌مانده از بشر
- ۴) کشف و استخراج آثار باستانی و تاریخی

۱۱۴- در قرن هجدهم میلادی چه عاملی موجب شد تا گامی مهم در جهت آغاز مطالعات باستان‌شناسی برداشته شود و مهم‌ترین فعالیت باستان‌شناسی در

این قرن کدام است؟

- ۱) علاقه پاپ و اشراف به گردآوری آثار هنری کهن - کاوش شهرهای رومی مانند پمپئی
- ۲) نگارش کتاب تاریخ هنر یونان باستان توسط وینکلمان - کاوش شهرهای رومی مانند پمپئی
- ۳) پیشرفت فنون علمی باستان‌شناسی - کشف تمدن بزرگ بین‌النهرین
- ۴) توجه جهانگردان به آثار متعلق به گذشته - کشف تمدن بزرگ بین‌النهرین

۱۱۵- منظور از «آثار باستانی و تاریخی» چیست؟

- ۱) همه آثار تاریخی که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند
- ۲) الواح گلی، سنگ‌نوشته‌ها، سالنامه‌ها، کتاب‌های تاریخی و خدای‌نامه‌ها
- ۳) لایه‌های باستانی که از روی هم قرار گرفتن سکونتگاه‌های مردم در دوره‌های زمانی مختلف ایجاد شده‌اند
- ۴) تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان‌هایی که ساخته دست بشر و محصول اندیشه او هستند

۱۱۶- به جاهایی که باستان‌شناسان در آن آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و کشف می‌کنند گفته می‌شود که

- ۱) مکان باستانی - از نظر شکل و وسعت یکسان هستند.
- ۲) محوطه باستانی - برخی از آن‌ها چند هکتار وسعت دارند.
- ۳) تپه باستانی - به شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ کمک می‌کنند. ۴) لایه باستانی - تعداد زیادی از آن‌ها در ایران شناسایی شده‌اند.

۱۱۷- بزرگ‌ترین محوطه‌های باستانی کدام است؟

- ۱) سکونتگاه‌های روستایی یا شهری مانند شهر سوخته در ایران
- ۲) نقش برجسته‌ها و سنگ‌نوشته‌های دیواره صخره‌ها
- ۳) گورستان‌ها و آرامگاه‌ها مانند آرامگاه توتنخامون در مصر
- ۴) غارها مانند غار لاسکو در فرانسه

۱۱۸- از جمله جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین آثار موزه‌ای کدام‌اند؟

- ۱) تپه‌های باستانی
- ۲) اشیاء به‌دست آمده از داخل گورهای باستانی
- ۳) نقاشی‌های کشف‌شده از غارهای پیش از تاریخ
- ۴) بقایای شهرهای باستانی

۱۱۹- اشیاء به‌دست آمده از داخل گورهای باستانی اطلاعات ارزشمندی را درباره ارائه می‌دهند.

- ۱) شیوه تدفین مردگان، اقتصاد، طبقات اجتماعی، وضعیت سیاسی و حکومتی تمدن‌های گذشته
- ۲) چگونگی شکل‌گیری و توسعه تمدن‌ها، وضعیت اقتصادی زندگی مردم و فرهنگ آن‌ها
- ۳) نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت‌های فنی مردمان و جوامع گذشته
- ۴) نظام سیاسی، پیشرفت‌های علمی و معماری، قدرت نظامی و اقتصادی حکومت‌های گذشته

۱۲۰- کدام دسته از آثار تاریخی بر دیواره‌ی کوه‌ها و صخره‌ها قرار گرفته‌اند و در ایران، بیشتر این آثار در کدام استان‌ها واقع شده‌اند؟

- (۱) سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها و گوردخمه‌ها - فارس، همدان و کرمانشاه
- (۲) غارها، گورستان‌ها و آرامگاه‌ها - سیستان، کرمان و فارس
- (۳) تپه‌های باستانی - سیستان، کرمان و فارس
- (۴) سکونتگاه‌های روستایی و شهری باستانی - فارس، همدان و کرمانشاه

۱۲۱- تپه‌های باستانی چگونه به وجود می‌آیند؟

- (۱) هنگامی که بناها و آثار باستانی تخریب شده و فرو بریزند.
- (۲) هنگامی که سکونتگاه‌های روستایی یا شهری در اثر زلزله یا آتشفشان در زیر خاک دفن شوند.
- (۳) وقتی که در دوره‌های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند.
- (۴) وقتی که شهرها یا سکونتگاه‌های مردم در پی هجوم اقوام بیگانه ویران و نابود شود.

۱۲۲- مراحل فعالیت باستان‌شناسی به ترتیب کدام است؟

- (۱) کشف و شناسایی - حفاری و استخراج - کاوش و تنظیم اطلاعات
- (۲) حفاری و کاوش - شناسایی و کشف - استخراج و تنظیم اطلاعات
- (۳) کشف و شناسایی - تنظیم اطلاعات - حفاری و استخراج
- (۴) کشف و شناسایی - کاوش و حفاری - استخراج و تنظیم اطلاعات

۱۲۳- نخستین گام از مراحل باستان‌شناسی، است که برای این منظور

- (۱) کشف و شناسایی محوطه‌های باستانی - ابتدا نقشه‌ی بنای باستانی مورد نظر را مشخص می‌نمایند.
- (۲) شناسایی و کشف محوطه‌های باستانی - علاوه بر کتاب‌های تاریخی از ابزارها و فن‌آوری‌های جدید نیز استفاده می‌کنند.
- (۳) کاوش و حفاری - ابتدا نقشه‌ی بنای باستانی مورد نظر را مشخص می‌نمایند.
- (۴) حفاری و کاوش - علاوه بر کتاب‌های تاریخی از ابزارها و فن‌آوری‌های جدید نیز استفاده می‌کنند.

۱۲۴- کدام یک از موارد زیر از جمله منابع و ابزارهای مورد استفاده توسط باستان‌شناسان در مرحله‌ی کشف و شناسایی نمی‌باشد؟

- (۱) کتاب‌های تاریخی و سفرنامه‌ها
- (۲) روش‌های الکترومغناطیسی و سیستم اطلاعات جغرافیایی
- (۳) عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای
- (۴) تشعشعات حرارتی و شکافت هسته

۱۲۵- کدام دسته از آثار باستانی زیر به راحتی برای باستان‌شناسان قابل شناسایی بوده‌اند؟

- (۱) تپه‌ی سیلک و تمدن جیرفت
- (۲) بقایای شهر پمپئی و شهر سوخته
- (۳) تخت‌جمشید و طاق‌بستان
- (۴) تپه‌ی سیلک و شهر سوخته

۱۲۶- اغلب آثار و بناهای تاریخی که به صورت اتفاقی شناسایی شده‌اند، طی چه فرآیندی به دست آمده‌اند؟

- (۱) اطلاعات تاریخی کتاب‌ها و سفرنامه‌ها
- (۲) حفاری‌های غیرقانونی و قاچاق گسترده‌ی آثار ارزشمند باستانی
- (۳) فعالیت‌های کشاورزی و عمرانی و یا بروز پدیده‌های طبیعی مانند سیل و زمین‌لرزه
- (۴) بهره‌گیری از فن‌آوری‌های جدید و استفاده از دستاوردهای سایر علوم

۱۲۷- چه تعداد از آثار باستانی زیر به طور اتفاقی از دل زمین نمایان شدند؟

- «سنگ نوشته‌ی روزتا - تخت‌جمشید - بقایای شهر پمپئی - تمدن جیرفت - مردان نمکی زنجان - آرامگاه شی هوانگ‌تی»
(۱) ۴	(۲) ۳	(۳) ۲	(۴) ۶

۱۲۸- کدام مرحله از فعالیت باستان‌شناسان نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است؟ چرا؟

- (۱) کشف و شناسایی - زیرا بخش زیادی از آثار باستانی در زیر خاک و یا در اعماق دریاها قرار گرفته‌اند.
- (۲) کاوش و حفاری - زیرا با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد می‌شود.
- (۳) کاوش و حفاری - چون در این مرحله باستان‌شناس باید بتواند از روی آثار کشف‌شده تأثیرات فرهنگی تمدن‌های گوناگون را توضیح دهد.
- (۴) کشف و شناسایی - چون برای این منظور باید از دانش‌هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی و زمین‌شناسی بهره گرفت.

۱۲۹- نخستین اقدامی که باستان‌شناسان در مرحله‌ی حفاری پس از برخورد با یک بنای تاریخی انجام می‌دهند، چیست؟

- (۱) مشخص کردن نقشه‌ی بنا
- (۲) عکس‌برداری و ثبت دقیق مشخصات بنا
- (۳) تعیین سن و قدمت بنا
- (۴) واگذاری ادامه‌ی تحقیقات به کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های مجهز

۱۳۰- باستان‌شناسان در مرحله کاوش و حفاری اگر به شیئی برخورد کنند، چه می‌کنند؟

- ۱) آن را از دل خاک بیرون آورده و پس از ثبت مشخصات، از آن عکاسی کرده و به آزمایشگاه‌های مجهز می‌سپارند.
- ۲) آن را از دل خاک بیرون آورده و پس از ثبت مشخصات به موزه می‌سپارند.
- ۳) ابتدا در همان وضعیت از آن عکس برداری کرده و تمام مشخصات آن را به‌طور دقیق ثبت می‌کنند و بعد از خاک بیرون آورده و به آزمایشگاه‌های مجهز می‌سپارند.
- ۴) نخست نقشه آن را مشخص کرده و قدمت آن را تعیین می‌کنند، سپس آن را از دل خاک بیرون می‌کشند.

۱۳۱- کدام گزینه درباره مرحله سوم از مراحل کار باستان‌شناسان نادرست است؟

- ۱) بررسی آثار یا بناهای باستانی به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آن‌ها و کاربردهایی که داشته‌اند
- ۲) ترسیم نقشه کلی بنا و بیرون آوردن و نمایان کردن آثاری که در دل خاک قرار گرفته‌اند
- ۳) مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف برای درک بهتر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته
- ۴) مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون برای شناخت روابط جوامع در گذشته و تأثیرات فرهنگی آن‌ها بر یکدیگر

۱۳۲- باستان‌شناسان از چه طریقی روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آن‌ها بر یکدیگر را توضیح می‌دهند؟

- ۱) مقایسه آثار و بناهای باستانی در دوره‌های مختلف
- ۲) مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون
- ۳) مراجعه به کتاب‌های تاریخی و سفرنامه‌ها
- ۴) مطالعه نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ و وضعیت اقتصادی جوامع گذشته

۱۳۳- هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام مرحله از کار باستان‌شناسان اشاره دارد؟

الف) مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف

ب) عکس‌برداری و ثبت دقیق مشخصات آثار

ج) رجوع به کتاب‌های تاریخی و سفرنامه‌ها

۱) الف: کشف و شناسایی - ب: کاوش و حفاری - ج: استخراج و تنظیم اطلاعات

۲) الف: استخراج و تنظیم اطلاعات - ب: کشف و شناسایی - ج: کاوش و حفاری

۳) الف: کشف و شناسایی - ب: استخراج و تنظیم اطلاعات - ج: کاوش و حفاری

۴) الف: استخراج و تنظیم اطلاعات - ب: کاوش و حفاری - ج: کشف و شناسایی

۱۳۴- مرحله‌ای که باستان‌شناس قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آثار باستانی را بررسی می‌کند، کدام است و موزه شهر سن پترزبورگ روسیه چه نام دارد؟

- ۱) استخراج و تنظیم اطلاعات - متروپولیتن
- ۲) استخراج و تنظیم اطلاعات - آرمیتاژ
- ۳) شناسایی و کشف - آرمیتاژ
- ۴) شناسایی و کشف - متروپولیتن

۱۳۵- کدام گزینه در مورد تعیین قدمت آثار باستانی با استفاده از روش رادیو کربن نادرست است؟

- ۱) این روش یکی از معتبرترین روش‌های تاریخ‌گذاری است.
- ۲) برای تاریخ‌گذاری بناها و اشیای تا حداکثر ۷۵ هزار سال پیش به کار می‌رود.
- ۳) برای تعیین سن اشیایی چون زغال، استخوان، بقایای دانه‌های گیاهی، پوست و چرم استفاده می‌شود.
- ۴) برای تعیین قدمت تکه سفال‌ها استفاده می‌شود.

۱۳۶- برای تعیین قدمت صخره‌ها و فسیل‌هایی با بیش از دو میلیون سال از کدام روش استفاده می‌شود و از جمله علمی که برای این منظور از آن‌ها استفاده می‌شود، کدام‌اند؟

- ۱) رادیو کربن - فیزیک و شیمی
- ۲) رادیو کربن - فیزیک و باستان‌شناسی
- ۳) پتاسیم آرگون - شیمی و ریاضی
- ۴) پتاسیم آرگون - زمین‌شناسی و گیاه‌شناسی

۱۳۷- برای تعیین قدمت تکه سفال‌ها از کدام روش استفاده می‌شود؟

- ۱) رادیو کربن
- ۲) پتاسیم - آرگون
- ۳) تشعشع حرارتی
- ۴) شکافت هسته

۱۳۸- کدام گزینه از جمله کارکردهای موزه‌ها نیست؟

- ۱) گردآوری و نگهداری آثار باستانی
- ۲) تاریخ‌گذاری و تعیین سن آثار باستانی
- ۳) مرمت و مطالعه آثار باستانی
- ۴) گردآوری و نمایش آثار باستانی

۱۳۹- موزه ایران باستان در کدام شهر کشورمان قرار دارد؟

- ۱) اصفهان
- ۲) شیراز
- ۳) تهران
- ۴) همدان

(داخل ۹۱ - با تغییر)

۱۴۰- موزه‌های «آرمیتاژ»، «متروپولیتن» و «تولوز» به ترتیب، در کدام کشورها واقع شده‌اند؟

(۱) روسیه - آمریکا - فرانسه (۲) فرانسه - روسیه - انگلستان (۳) روسیه - فرانسه - انگلستان (۴) انگلستان - فرانسه - آمریکا

۱۴۱- کدام گزینه درباره نام موزه‌ها و محل قرارگیری آن‌ها نادرست است؟

(۱) لوور: پاریس (۲) متروپولیتن: نیویورک (۳) بریتانیا: لندن (۴) آرمیتاژ: پتروگراد

۱۴۲- باستان‌شناسان به چه منظور از نوشته‌های مورخان بهره می‌برند؟

- (۱) شناخت دوران بسیار طولانی پیش از تاریخ
- (۲) شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی
- (۳) شناخت ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی، فرهنگی مردمان و جوامع گذشته
- (۴) معرفی میراث فرهنگی و تلاش برای مرمت و بازسازی آن

۱۴۳- عمده آگاهی‌ها و اطلاعاتی که تاکنون درباره زندگی انسان‌ها و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده، نتیجه چیست؟

- (۱) پژوهش در منابع مکتوب
- (۲) فعالیت تاریخ‌نگاران بزرگی چون هرودت
- (۳) تحقیقات علمی باستان‌شناسان
- (۴) پژوهش‌های تاریخی

۱۴۴- چه عاملی سبب شده تا بگویم باستان‌شناسی کمک شایانی به مطالعه دوره تاریخی زندگی بشر کرده است؟

- (۱) گستردگی دوره تاریخی و عدم امکان مطالعه تمام دوره‌های آن
- (۲) ناتوانی مورخان در تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی
- (۳) کمبود منابع نوشتاری برای شناخت کامل این دوره خصوصاً اوایل آن
- (۴) کم‌کاری مورخان در زمینه بازسازی دقیق و درست رویدادهای تاریخی

۱۴۵- عمده اطلاعات منابع نوشتاری دوره تاریخی در چه زمینه‌هایی است؟

- (۱) رویدادهای سیاسی و نظامی و زندگی اجتماعی انسان‌ها و جوامع
- (۲) زندگی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردمان و جوامع مختلف
- (۳) چگونگی شکل‌گیری و توسعه تمدن‌ها و پیشرفت‌های آن‌ها
- (۴) رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان

۱۴۶- کاوش‌های باستان‌شناسی در شناخت کدام ابعاد از زندگی جوامع مختلف در دوره تاریخی به مورخان کمک می‌کند؟

- (۱) سیاسی و نظامی
- (۲) اجتماعی و فرهنگی
- (۳) سیاسی و اقتصادی
- (۴) علمی و نظامی

سوالات مفهومی

۱۴۷- چه تعداد از گزاره‌های زیر، محوطه باستانی به شمار می‌روند؟

«تپه سیلک کاشان - معبد پارتنون - تخت جمشید - آرامگاه کورش در پاسارگاد - کتیبه بیستون - طاق بستان کرمانشاه - موزه ملی ایران باستان»

(۱) ۷ (۲) ۶ (۳) ۵ (۴) ۴

۱۴۸- کدام مورد از وظایف باستان‌شناس نمی‌باشد و بخش بسیاری از آگاهی‌های تاریخی، به‌ویژه درباره گذشته‌های دور، از چه طریقی به دست آمده است؟

- (۱) شناسایی مکان‌های تاریخی - ثبت اخبار توسط وقایع‌نگاران
- (۲) گردآوری ابزارهای قدیمی - حفاری‌های باستان‌شناسی
- (۳) پژوهش درباره اشیای قدیمی - ثبت اخبار توسط وقایع‌نگاران
- (۴) بررسی سرگذشت زندگی اجتماعی انسان - حفاری‌های باستان‌شناسی

۱۴۹- عبارت زیر به کدام مرحله از مراحل کار باستان‌شناسی اشاره دارد؟

«پژوهشگران با مقایسه نقش برجسته‌های تخت‌جمشید و بین‌النهرین دریافتند که سنگ‌تراشان در خدمت هخامنشیان، در آثار خود از نقش برجسته‌های آشوری الهام گرفته‌اند.»

- (۱) کشف و شناسایی
- (۲) کاوش و حفاری
- (۳) استخراج و تنظیم اطلاعات
- (۴) تعیین سن آثار باستانی

سوالات ترکیبی

۱۵۰- در دوران (قرن‌های شانزدهم و هفدهم میلادی)، توجه جهانگردان و پژوهشگران به بقایای آثار متعلق به گذشته بیشتر شد، در آن زمان

- (۱) جدید - برخی از اشراف و پاپ‌ها به گردآوری آثار هنری کهن پرداختند.
- (۲) میانه - مورخ آلمانی با نگارش کتاب «تاریخ هنر یونان باستان» گام مهمی در جهت آغاز مطالعات باستان‌شناسی برداشت.
- (۳) جدید - فعالیت‌های باستان‌شناسی در مناطق وسیعی از جهان گسترش یافت.
- (۴) میانه - فن‌آوری‌های جدید کاوش، موجب پیشرفت تدریجی فنون علمی باستان‌شناسی گردید.

۱۵۱- از جمله محوطه‌های باستانی با چندین هکتار وسعت، می‌توان به اشاره کرد که

(+ درس ۸ دهم)

- ۱) آرامگاه توتنخامون در مصر - اطلاعات ارزشمندی از نظام اجتماعی، باورها و فرهنگ مردم مصر باستان به دست می‌دهد.
- ۲) شهر سوخته در ایران - در مصب رود هیرمند و در کنار دریاچه‌ی هامون در استان سیستان قرار گرفته است.
- ۳) تپه‌های باستانی - تاکنون تعداد زیادی از آن‌ها در ایران شناسایی شده‌اند.
- ۴) نقش‌برجسته نقش رستم - در مرودشت استان فارس واقع شده است.

۱۵۲- کدام شهر باستانی در سال ۱۷۴۸ میلادی از زیر خاکسترهای آتشفشانی بیرون کشیده شد و این شهر مربوط به کدام تمدن است؟

(+ درس ۶ دهم)

- ۱) تروا - روم باستان
- ۲) پمپئی - یونان باستان
- ۳) تروا - یونان باستان
- ۴) پمپئی - روم باستان

۱۵۳- هشت هزار مجسمه سرباز چینی که از آرامگاه شی‌هوانگ‌تی یکی از فرمان‌روایان سلسله به دست آمده،

(+ درس ۵ دهم)

- ۱) چه‌این - به‌طور اتفاقی توسط تعدادی از کشاورزان چینی که مشغول کندن چاه بودند، کشف شد.
- ۲) چه‌این - در پی حادثه طبیعی زلزله از دل زمین نمایان شد.
- ۳) هان - توسط باستان‌شناسان و با کمک ابزارهایی چون پهپاد شناسایی شد.
- ۴) هان - در پی حفاری‌های غیرقانونی گروهی از قاچاق‌چیان آثار باستانی کشف شد.

۱۵۴- کاوش‌های باستان‌شناسی در شناخت کدام تمدن‌های ایرانی نقش مهمی داشته‌اند؟

(+ درس ۷ دهم)

- ۱) مادها و ساسانیان
- ۲) ایلام و هخامنشیان
- ۳) اشکانیان و ساسانیان
- ۴) اشکانیان و سلوکیان

۱۵۵- کدام یک از آثار باستانی زیر به‌صورت اتفاقی کشف شدند؟

(+ درس ۸ دهم)

- ۱) تخت‌جمشید و طاق‌بستان
- ۲) مردان نمکی زنجان و معبد چغازنبیل
- ۳) تمدن جیرفت و شهر سوخته
- ۴) نقش رستم و کتیبه بیستون

۱۵۶- برای تعیین قدمت ابزارهای کشاورزی مربوط به دوران نوسنگی از چه روشی می‌توان استفاده کرد؟

(+ درس ۴ دهم)

- ۱) رادیو کربن
- ۲) پتاسیم - آرگون
- ۳) تشعشع حرارتی
- ۴) شمارش حلقه‌های درخت

سوالات تصویری

۱۵۷- تصویر مقابل، است که

- ۱) شهر سوخته در ایران - به عنوان یکی از سکونتگاه‌های باستانی، چندین هکتار وسعت دارد.
- ۲) بقایای شهر پمپئی - در سال ۱۷۴۸م. توسط باستان‌شناسان از زیر خاکسترهای آتشفشان بیرون کشیده شد.
- ۳) ویرانه‌های تخت‌جمشید - مربوط به دوره هخامنشیان است.
- ۴) بقایای کاخ‌های ساسانی - در استان فارس شناسایی و کشف شد.

۱۵۸- با توجه به تصویر مقابل کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) برخی از محوطه‌های باستانی، سکونتگاه‌های شهری یا روستایی هستند که چندین هکتار وسعت دارند.
- ۲) بقایای شهر پمپئی در ایتالیا توسط باستان‌شناسان در سال ۱۷۴۸م. از زیر خاکسترهای آتشفشان بیرون کشیده شد.
- ۳) این نوع از محوطه‌ها در نتیجه زندگی و سکونت مردم در دوره‌های مختلف در یک مکان ایجاد شده‌اند.
- ۴) با کاوش در این محوطه تاریخی، در قرن هجدهم، باستان‌شناسی علمی رو به تکامل نهاد.

۱۵۹- با توجه به تصویر مقابل کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) آرامگاه توتنخامون فرعون مصری، در سال ۱۹۲۲ میلادی کشف شد.
- ۲) غارها، گورستان‌ها و آرامگاه‌ها از جمله مکان‌های باستانی مورد توجه و علاقه باستان‌شناسان هستند.
- ۳) این‌گونه مکان‌های تاریخی، منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت حکومت‌های دوران پیش از تاریخ هستند.
- ۴) آثار به دست آمده از این‌گونه مکان‌ها اطلاعات ارزنده‌ای از نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ و وضعیت اقتصادی جوامع گذشته ارائه می‌دهند.

۱۶۰- نقاشی روبه‌رو مربوط به کدام غار و در کدام کشور است؟

- ۱) آلتامیرا - اسپانیا
- ۲) لاسکو - فرانسه
- ۳) آلتامیرا - فرانسه
- ۴) لاسکو - اسپانیا

۱۶۱- تصویر مقابل، کدام محوطه تاریخی را نشان می‌دهد، در کدام استان قرار دارد و به چه لحاظ حائز اهمیت است؟

- (۱) نقش رستم - کرمانشاه - غارها و آرامگاه‌های باستانی
- (۲) طاق‌بستان - فارس - سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها و گوردخمه‌ها
- (۳) نقش رستم - فارس - سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها و گوردخمه‌ها
- (۴) طاق‌بستان - کرمانشاه - غارها و آرامگاه‌های باستانی

۱۶۲- محوطه باستانی روبه‌رو در کجا واقع شده و کدام توضیح در مورد این‌گونه محوطه‌ها صحیح است؟

- (۱) جیرفت - بر دیواره‌های کوه‌ها و صخره‌ها نقش بسته‌اند و گوشه‌ای از فرهنگ کهن ایرانی را به نمایش می‌گذارند.
- (۲) مرودشت - اطلاعات ارزشمندی از زندگی مردمان پیش از تاریخ به دست می‌دهند.
- (۳) مرودشت - سکونتگاه‌های شهری یا روستایی هستند که چند هکتار وسعت دارند.
- (۴) جیرفت - هنگامی که در دوره‌های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند، ایجاد می‌شوند.

- ۱۶۳- وسیله‌ای که در تصویر مقابل می‌بینید در کدام مرحله از کار باستان‌شناسان به کمک آن‌ها می‌آید؟
- (۱) شناسایی و کشف
 - (۲) کاوش و حفاری
 - (۳) استخراج و تنظیم اطلاعات
 - (۴) تعیین سن آثار باستانی

۱۶۴- کدام گزینه در مورد تصویر مقابل نادرست است؟

- (۱) سنگ‌نوشته روزتا مربوط به تمدن مصر باستان است.
- (۲) در سال ۱۷۹۹ م. به‌طور اتفاقی توسط سربازان ناپلئون کشف شد.
- (۳) در آن، یک مطلب به سه خط هیروگلیف، دموتیک و رومی نوشته شده است.
- (۴) کشف آن سبب آشنایی با خط هیروگلیف شد.

۱۶۵- تصویر مقابل، بیانگر مرحله از مراحل کار باستان‌شناسی است که

- (۱) اولین - نیاز به تجربه و دقت فراوان دارد.
- (۲) اولین - به منظور کشف و شناسایی مکان‌ها و محوطه‌های باستانی صورت می‌گیرد.
- (۳) دومین - برای بیرون آوردن آثاری است که در دل خاک قرار گرفته‌اند.
- (۴) دومین - در آن مصالح و مواد به کار رفته در آثار باستانی مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

درس چهارم: پیدایش تمدن؛ بین‌النهرین و مصر

سوالات خط به خط

۱۶۶- ملاک تقسیم‌بندی گذشته بشر به دوره پیش از تاریخ و دوره تاریخی چیست؟

- (۱) اختراع خط و گسترش تمدن
- (۲) کشف آتش و استفاده از آن
- (۳) ابداع کشاورزی و یکجانشینی
- (۴) ابداع چرخ سفالگری و تولید ظروف سفالی

۱۶۷- باستان‌شناسان مراحل زندگی انسان‌های پیش از تاریخ را بر چه اساس تقسیم‌بندی کرده‌اند؟

- (۱) رویدادهای مهم و سرنوشت‌ساز در زندگی انسان
- (۲) نوع اقتصاد معیشتی و ابزارهای متناسب با آن
- (۳) روند تکامل زندگی بشر از کوچ‌نشینی تا یکجانشینی
- (۴) چگونگی پیدایش و تکامل تمدن‌های باستانی

۱۶۸- براساس شواهد باستان‌شناسی نخستین انسان‌واره‌ها کی و در کجا می‌زیستند؟

- (۱) پنج میلیون سال پیش - غارهای اروپا و آسیا
- (۲) چهار میلیون سال پیش - غارهای اروپا و آسیا
- (۳) پنج میلیون سال قبل - علفزارهای آفریقا
- (۴) چهار میلیون سال قبل - علفزارهای آفریقا

۱۶۹- طولانی‌ترین دوره زندگی انسان کدام دوره است و آگاهی‌های ما از این دوره متکی بر چیست؟

- (۱) دوره پیش از تاریخ - کاوش‌های باستان‌شناسی
- (۲) دوره تاریخی - آثار باستانی
- (۳) دوره گردآوری خوراک - نقاشی‌های غارها
- (۴) دوره تولید خوراک - ابزارهای به دست آمده

۱۷۰- کدام دوره از زندگی بشر تا چندین میلیون سال دوام آورد و تغییر و تحول در آن بسیار کند و محدود بود؟

- (۱) دوره یکجانشینی و سکونت
- (۲) دوره گردآوری خوراک
- (۳) دوره تولید خوراک
- (۴) دوره تاریخی

۱۷۱- شیوه‌ای از زندگی که انسان‌های اولیه در دوره گردآوری خوراک پدید آوردند، بر چه اساسی استوار بود؟

- (۱) رام کردن جانوران، کشت غلات و گردآوری دانه و میوه
 (۲) شکار جانوران، کشت غلات و رام کردن جانوران
 (۳) شکار جانوران، گردآوری دانه و میوه و ریشه گیاهان و درختان
 (۴) ساخت ابزارهای سنگی، شکار جانوران و کشت دانه

۱۷۲- به ترتیب وظایف مردان و زنان در دوره گردآوری خوراک چه بود؟

- (۱) بقایای دانه‌های گیاهی و میوه درختان را گردآوری می‌کردند - کلبه‌هایی از شاخ و برگ درخت و گیاهان می‌ساختند.
 (۲) از سنگ و چوب ابزار می‌ساختند - مسئولیت ساخت ظروف سفالی و تولید پارچه را به عهده داشتند.
 (۳) در دسته‌های کوچک به شکار می‌رفتند - بقایای خوردنی گیاهان و میوه درختان را جمع‌آوری می‌کردند.
 (۴) گندم و جو کشت می‌کردند - به رام کردن جانوران می‌پرداختند.

۱۷۳- اصلی‌ترین ماده‌ای که انسان‌های نخستین از آن برای ساخت ابزار استفاده می‌کردند، چه بود و برای حفظ جان خود از چه چیزی بهره می‌بردند؟

- (۱) سنگ - ابزارهایی چون زوبین و تبر
 (۲) چوب و استخوان - پناهگاه‌های طبیعی مانند غارها و کلبه‌های اولیه
 (۳) سنگ - پناهگاه‌های طبیعی مانند غارها و کلبه‌های اولیه
 (۴) چوب و استخوان - ابزارهایی چون زوبین و تبر

۱۷۴- چه عاملی در اواخر دوره گردآوری خوراک موجب تکامل توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن شد و پیامد آن چه بود؟

- (۱) نیاز به حفظ جان خود - ساخت ابزارها
 (۲) نیاز به نشان دادن احساس و اندیشه خود - ابداع خط
 (۳) نیاز به استفاده از تجربیات دیگران - یکجانشینی
 (۴) نیاز به برقراری ارتباط در شکارهای گروهی - ابداع هنر نقاشی

۱۷۵- مطالعه وضعیت دینی و اعتقادات مردمان دوره گردآوری خوراک، به دلیل بسیار دشوار است اما امروزه باستان‌شناسان می‌کوشند تا از طریق

..... به معتقدات دینی انسان‌های نخستین پی ببرند.

- (۱) طولانی بودن این دوره - مطالعه آثار باستانی به دست آمده
 (۲) اختراع نشدن خط - مطالعه اسکلت‌ها و فسیل‌های انسانی
 (۳) کمبود آثار به جا مانده - بررسی آرامگاه‌ها و اجساد دفن شده
 (۴) فقدان شواهد و مدارک - بررسی اعتقادات جوامع شکارگر کنونی

۱۷۶- کدام گزینه درباره تحولات زندگی بشر در عصر نوسنگی نادرست است؟

- (۱) ابداع چرخ سفال و تولید ظروف گلی
 (۲) تولید پارچه با استفاده از پشم حیوانات
 (۳) کشت غلات و رام کردن جانوران
 (۴) افروختن آتش و به کار گرفتن آن

۱۷۷- دوره تولید خوراک از چه زمانی و در کجا آغاز شد؟

- (۱) حدود ۱۲ هزار سال پیش - علفزارهای آفریقا
 (۲) حدود ۷ هزار سال قبل - علفزارهای آفریقا
 (۳) حدود ۱۲ هزار سال قبل - فلات ایران
 (۴) حدود ۷ هزار سال پیش - فلات ایران

۱۷۸- کدام یک از تحولات زندگی بشر به زنان نسبت داده شده است؟

- (۱) اختراع چرخ سفالگری
 (۲) ابداع کشاورزی
 (۳) تولید پارچه
 (۴) رام کردن جانوران

۱۷۹- مهم‌ترین پیامدهای کشاورزی به ترتیب کدام است؟

- (۱) تأسیس نخستین روستاها - تولید خوراک - تخصصی شدن کارها - تولید مازاد بر نیاز - شکل‌گیری شهرها
 (۲) یکجانشینی - شکل‌گیری شهرها - تولید اضافه بر نیاز - رونق تجارت - تخصصی شدن کارها
 (۳) تأسیس نخستین روستاها - تولید اضافه بر نیاز - تخصصی شدن کارها - رونق داد و ستد - تأسیس تمدن‌ها
 (۴) یکجانشینی - تخصصی شدن کارها - تولید مازاد بر نیاز - شکل‌گیری تجارت - به وجود آمدن روستاها

۱۸۰- چه عاملی زمینه‌آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت‌ها و اندیشه‌های یک‌دیگر فراهم آورد؟

- (۱) افزایش مهارت و تخصص بشر در زمینه ابزارسازی، سفالگری و پارچه‌بافی
 (۲) یکجانشینی و پیدایش نخستین روستاها
 (۳) تکامل توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن
 (۴) تولید مازاد بر نیاز و آغاز داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک

۱۸۱- به ترتیب، در مورد «دوره مفرغ»، «ابداع هنر نقاشی» و «خاستگاه دیرینه کشاورزی» کدام گزینه درست است؟

- (۱) آغاز سفالگری - اواخر دوره گردآوری خوراک - علفزارهای آفریقا
 (۲) گسترش شهرنشینی - اواخر دوره گردآوری خوراک - مناطق کوهپایه‌ای زاگرس در غرب ایران
 (۳) کشف آتش - دوره تولید خوراک - سرزمین‌های میان رودهای دجله و فرات
 (۴) ابداع خط - دوره تولید خوراک - تپه چغاگلان در شهرستان مهران استان ایلام

۱۸۲- کدام گزینه دربارهٔ جغرافیای تمدن بین‌النهرین صحیح است؟

- (۱) حاشیهٔ رودهای دجله و فرات در کشور عراق کنونی
- (۲) دشت‌های حاصلخیز اطراف اروندرود در نزدیکی خلیج فارس
- (۳) مناطق کوهستانی ترکیه و ارمنستان تا جنوب سرزمین عراق
- (۴) سرزمین‌های میان رودهای دجله و فرات و تمام سرزمین‌های پست غرب فلات ایران

۱۸۳- نخستین مراکز تمدنی در حدود ۳۵۰۰ سال قبل از میلاد در کجا شکل گرفته است؟

- (۱) دره‌های رود نیل در مصر
- (۲) کشور عراق کنونی و جلگهٔ خوزستان
- (۳) تپهٔ چغاگلان در استان ایلام
- (۴) جلگه‌های آبرفتی اطراف رود سند

۱۸۴- به چه دلیل ساکنان منطقهٔ میان‌دورود با حفر آبراه‌ها زمین‌های وسیعی را به زیر کشت بردند و پیامد آن چه بود؟

- (۱) کوهستانی بودن منطقه - افزایش جمعیت
- (۲) عدم امکان کشت دیم - یکجانشینی و به‌وجود آمدن روستاها
- (۳) افزایش جمعیت و نیاز به تولید بیشتر - شکل‌گیری تجارت
- (۴) کمبود بارندگی - تولید مازاد بر نیاز

۱۸۵- نخستین دولت - شهرها در کدام قسمت از بین‌النهرین پیدا شدند و در آغاز توسط چه کسانی اداره می‌شدند؟

- (۱) شمالی - کاهنان
- (۲) جنوبی - فرماندهان نظامی
- (۳) شمالی - فرماندهان نظامی
- (۴) جنوبی - کاهنان

۱۸۶- کدام گزینه دربارهٔ دین و اعتقادات دینی مردم بین‌النهرین نادرست است؟

- (۱) خدایان متعددی را می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن خدایی است.
- (۲) معتقد بودند اگر در خدمت به خدایان کوتاهی کنند، خدایان با فرستادن سیل، طوفان و خشکسالی آنان را تنبیه خواهند کرد.
- (۳) برای خدای شهر خویش پرستشگاه باشکوه می‌ساختند و هدایا و قربانی‌های زیادی نثار می‌کردند.
- (۴) کاهنان به عنوان واسطه میان مردم و خدایان همواره وظیفهٔ پیشوایی دینی و فرمانروایی سیاسی را برعهده داشتند.

۱۸۷- صنعتگران سومری علاوه بر مهارت در در ساخت نیز تبحر خوبی داشتند.

- (۱) سفالگری - ابزارهای سنگی
- (۲) مجسمه‌سازی - ابزارها و جنگ‌افزارهای مفرغین
- (۳) مجسمه‌سازی - ابزارهای سنگی
- (۴) سفالگری - ابزارها و جنگ‌افزارهای مفرغین

۱۸۸- کدام گزینه به شهرهای جنوبی منطقهٔ بین‌النهرین اشاره دارد؟

- (۱) نینوا، بابل و اور
- (۲) اوروک، لاگاش و کیش
- (۳) اوروک، سومر و بابل
- (۴) لاگاش، اوروک و بابل

۱۸۹- چه تعداد از گزاره‌های زیر در مورد شهری که پیکرهٔ بز مفرغی از آن به‌دست آمده، درست است؟

الف) در ناحیهٔ سومر واقع بود.	ب) به همراه روستاهای پیرامون خود، دارای حکومتی مستقل بود.
ج) حضرت ابراهیم (ع) در این شهر به دنیا آمد.	د) مشهورترین فرمانروای آنان حمورابی بود.
۱) ۱	۲) ۲
۳) ۳	۴) ۴

۱۹۰- در حدود ۲۴۰۰ ق.م، در بین‌النهرین قدرت را به‌دست گرفتند. آن‌ها

- (۱) اموری‌ها - سرتاسر میان‌دورود را به زیر فرمان خود درآوردند.
- (۲) اقوام آگدی - سلسله‌ای تأسیس کردند که به بابل قدیم شهرت داشت.
- (۳) آگدیان - در مرکز بین‌النهرین می‌زیستند.
- (۴) اقوام اموری - امپراتوری بزرگی را از سواحل مدیترانه تا کوه‌های زاگرس ایجاد کردند.

۱۹۱- محدودهٔ امپراتوری سارگن کجا بود و تشکیل این امپراتوری چه پیامدی داشت؟

- (۱) از مرکز بین‌النهرین تا کوه‌های زاگرس - انتقال قدرت از کاهنان به فرماندهان نظامی
- (۲) از جنوب بین‌النهرین تا سواحل شرقی مدیترانه - تبدیل شهر بابل به بزرگ‌ترین مرکز تجارت جهانی
- (۳) از مرکز بین‌النهرین تا سواحل خلیج فارس - اتحاد اقوام گوناگونی که دارای اندیشه، صنعت و هنر بودند
- (۴) از سواحل شرقی مدیترانه تا کوه‌های زاگرس - تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در میان‌دورود

۱۹۲- منظور از حکومت بابل قدیم، حکومت چه کسانی است و مشهورترین فرمانروای آنان چه نام داشت؟

- (۱) آگدی‌ها - سارگن
- (۲) آگدی‌ها - حمورابی
- (۳) اموری‌ها - حمورابی
- (۴) اموری‌ها - سارگن

۱۹۳- کدام گزینه دربارهٔ حمورابی، فرمانروای مقتدر اموری نادرست است؟

- (۱) اقدامات مهمی را در زمینهٔ کشورداری، کشاورزی و قانون‌گذاری انجام داد.
- (۲) حکومت بابل را از سواحل شرقی مدیترانه تا کوه‌های زاگرس امتداد داد.
- (۳) شیوهٔ حکومتی مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان شاه را بنیان نهاد.
- (۴) مقام پادشاهی را هدیه‌ای از جانب خداوند به خود می‌پنداشت.

۱۹۴- شیوه حکومتی که حمورابی بنیان نهاد مبتنی بر چه چیزی بود؟

- (۱) اتحاد مردم و اقوامی که دارای اندیشه، آداب و رسوم، صنعت و هنر هستند
(۲) لشکرکشی‌های پیاپی به سرزمین‌های همجوار و غارت آن‌ها
(۳) گسترش کشاورزی و رونق داد و ستد با سرزمین‌های اطراف
(۴) قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او

۱۹۵- حمورابی از پادشاهان معروف کدام قوم بود و به دلیل کدام اقدام شهرت بسیاری دارد؟

- (۱) اموری - شکست آکدی‌ها (۲) آشوری - توسعه بازرگانی (۳) اموری - قانون‌گذاری (۴) آشوری - فتح مصر

۱۹۶- پایتخت اموری‌ها، شهر بود که به دلیل به یکی از مراکز بزرگ تجارت بین‌المللی در جهان باستان تبدیل شد.

- (۱) بابل - تولید عمده محصولات کشاورزی
(۲) اور - توسعه صنعت سفالگری
(۳) اور - ثروت و رفاه فراوان
(۴) بابل - موقعیت مناسب سیاسی و جغرافیایی

(دافل ۹۳)

۱۹۷- با زوال کدام دولت در میان دورود، اقوام آشوری به قدرت دست یافتند؟

- (۱) اکدی‌ها (۲) سومری‌ها (۳) اموری‌ها (۴) کلدانی‌ها

۱۹۸- تمدن بین‌النهرین بر کدام تمدن‌ها تأثیر بسزایی گذاشت؟

- (۱) روم باستان و مادها در ایران (۲) یونان باستان و ساسانیان (۳) اشکانیان و روم باستان (۴) هخامنشیان و یونان باستان

۱۹۹- آشوریان چگونه بر قدرت و ثروت خود افزودند؟

- (۱) گسترش تجارت و داد و ستد با سرزمین‌های همجوار
(۲) توسعه کشاورزی و افزایش تولید محصولات
(۳) توسعه صنعت سفالگری و ساخت ابزارهای مفرغین
(۴) لشکرکشی‌های پیاپی به سرزمین‌های همجوار و غارت آن‌ها

۲۰۰- کدام عوامل در شکل‌گیری تمدن مصر نقش بسزایی داشتند؟

- (۱) آب و هوای مناسب و دسترسی به آب‌های آزاد
(۲) رسوبات غنی رود نیل و موانع طبیعی این سرزمین
(۳) موقعیت مناسب سیاسی و جغرافیایی
(۴) شرایط مساعد طبیعی و ناهمواری‌های فراوان

۲۰۱- کدام گزینه دربارهٔ فراعنهٔ مصری نادرست است؟

- (۱) مسئولیت ادارهٔ امور اداری، مالی و قضایی را برعهده داشتند.
(۲) از نظر مردم او حاصل ازدواج ایزیس (خدای نیل) و اوزیریس (خدای زندگی پس از مرگ) بود.
(۳) پسر یا هر کدام از اعضای خانوادهٔ فرعون، حتی همسر او می‌توانست جانشین او شود.
(۴) در دورهٔ امپراتوری قدیم، قدرت آن‌ها در اوج بود.

۲۰۲- سرزمین مصر از کدام جهت در معرض هجوم بیرونی قرار داشت؟

- (۱) صحراهای گرم در شرق و غرب
(۲) دریای مدیترانه و صخره‌های شمالی
(۳) شبه‌جزیرهٔ سینا در شمال شرق
(۴) رود نیل در جنوب

۲۰۳- فرعون‌های مصری برای ادارهٔ امور کشور از استفاده می‌کردند که

- (۱) کارگزار کل کشور - مسئولیت ادارهٔ امور اداری، مالی و قضایی را برعهده داشت.
(۲) وزیر - نقش آن‌ها در دورهٔ امپراتوری جدید بسیار چشمگیر بود.
(۳) کاهنان - نقش مهمی در فرهنگ مصر داشتند.
(۴) فرماندهان نظامی - وظیفهٔ دفاع از کشور در برابر هجوم بیگانگان را برعهده داشتند.

۲۰۴- معروف‌ترین خدای مصری چه نام داشت؟

- (۱) آمون ← خدای خورشید (۲) هوروس ← خدای حاصلخیزی
(۳) ایزیس ← خدای زندگی پس از مرگ (۴) اوزیریس ← خدای نیل

۲۰۵- کدام‌یک از فراعنهٔ مصر سعی در ترویج یگانه‌پرستی داشت و سرانجام تلاش‌های او چه بود؟

- (۱) توتنخامون - یگانه‌پرستی به شکل پرستش خدای خورشید در مصر رایج شد.
(۲) آمن هوتپ چهارم - حضرت موسی (ع) و حضرت یوسف (ع) مردم را به یگانه‌پرستی دعوت کردند.
(۳) توتنخامون - معابد و بناهای زیبایی برای خدای یگانه ساخته شد.
(۴) آمن هوتپ چهارم - پس از مرگ او، کاهنان دوباره چندخدایی را رواج دادند.

- واژه تاریخ دارای معانی مختلفی است
- ۱ مجموعه حوادث یا رویدادهایی که یک فرد یا جامعه از سر گذرانیده است مانند تاریخ ایران.
 - ۲ علم و روش های علمی که به وسیله آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند مانند تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان.
 - ۳ گاهی منظور از تاریخ، تعیین روز و ماه و سال است یعنی همان تقویم سالانه.
- ویژگی های رویدادهای تاریخی:
- ۱ دور از دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آن ها را به طور مستقیم درک کرد بلکه باید آن ها را با استفاده از شواهد و مدارک شناخت.
 - ۲ تکرار ناپذیرند و قابل تجربه نیستند.
 - ۳ مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.
- انسان در تاریخ نقش محوری و اساسی دارد. رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه کنش (عملکرد و اقدام) متقابل انسان ها با یکدیگر و با طبیعت پدید آمده اند.
- نهادهای، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن پیامد کنش های فردی و جمعی انسان است.
- علم تاریخ: علمی که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسان ها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.
- هدف علم تاریخ: شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته (شامل تمامی جنبه های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی و حقوقی و هنری) می شود.

تاریخ نگاری و روش پژوهش در تاریخ

پیشینه تاریخی

سنگ پالمرو، تکه ای بزرگ از یک ستون سنگی یادبود به نام «سالنامه شاهی» مربوط به پادشاهی کهن مصر است. موزه شهر پالمرو - ایتالیا

تاریخ از جمله علوم است که پیشینه بسیار کهنی دارد.

پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد.

قدیمی ترین متن تاریخی کشف شده، تکه ای از سنگ نوشته ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد. در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان ذکر شده است. سنگ نوشته هایی از روزگار ایران باستان به ویژه دوره هخامنشیان و ساسانیان به جامانده که نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد.

نمونه هایی از دلبستگی های ایرانیان به ثبت و نگارش وقایع تاریخی

سالنامه های دولتی حاوی اخبار و رویدادهای مهم
خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانیان

تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن، از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان و با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت آغاز شد.

هرودت

پدر تاریخ

کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جامانده از عصر باستان
بخش عمده مطالب اختصاص به شرح جنگ های یونان و ایران دارد.
کتاب تاریخ هرودت

پس از هرودت نویسندگان یونانی و سپس رومی، راهی را که او آغاز کننده آن بود ادامه دادند و فن تاریخ نویسی را تکامل بخشیدند. از این مورخان آثار برجسته ای درباره موضوع های تاریخی به جامانده است.

تفاوت تاریخ نگاری نوین و وقایع نویسی } محدود به توصیف و شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی }
 صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته می پردازد.

و وقایع نویسی } تاریخ نگاری نوین } بررسی و مطالعه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و... جوامع و مردمان گذشته علاوه بر ثبت رویدادها، زمینه‌ها، علت‌ها و نتیجه آثار گوناگون حوادث تاریخی را بررسی و تجزیه و تحلیل می نماید.
 بررسی واقعه سقوط ساسانیان، توسط پژوهشگران تاریخ: فقط به توصیف ماجرای جنگ‌هایی که میان سپاه ساسانی و اعراب مسلمان رخ داد اکتفا نمی کند. در ابعادی وسیع، زمینه‌ها، علت‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه را به همراه آثار و پیامدهای گوناگون آن بررسی می کنند.

در پژوهش‌های علمی تاریخ، از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می شود.
 مراحل پژوهش در تاریخ: ۱ انتخاب موضوع ۲ تدوین پرسش‌های تحقیق ۳ شناسایی منابع ۴ گردآوری و تنظیم اطلاعات ۵ تحلیل و تفسیر

اطلاعات ۶ گزارش یافته‌های پژوهش

- ۱ معیارهای انتخاب موضوع پژوهش
- تازه بودن موضوع تحقیق
 - تکراری نبودن آن
 - دارای اثر و فایده

موجود بودن منابع و اطلاعات کافی در مورد موضوع تحقیق

عوامل مؤثر در شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان ← رواج و رونق ادبیات و فلسفه

در دوران اسلامی، تاریخ نگاری میان مسلمانان رواج یافت و کتاب‌های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد. شمار زیادی از این مورخان ایرانی بودند، مثل طبری و بیهقی.

وضعیت تاریخ نگاری پیش از تاریخ نگاری مدرن

تمرکز مورخان بر حوادث سیاسی، نظامی و شرح حال فرمانروایان و عدم توجه آن‌ها به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی

پرداختن به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع و عدم توجه به علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی

وقایع نویسان } برخی از آنان به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آن‌ها را در مسافرت و جنگ‌ها همراهی می کردند. علاوه بر این بعضی از مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می توانستند از آن‌ها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

رנסانس: پیشرفت‌های علمی و فکری در اروپا در قرن ۱۶ تا ۱۸ میلادی پیامد } متحول شدن علم تاریخ }
 پدید آمدن شیوه‌های نوین در تاریخ نگاری

تدوین پرسش‌های تحقیق ← هر پژوهش } هدف پژوهش را مشخص می کند.

علمی نیازمند یک یا چند پرسش است که } مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.
 پرسش‌ها درباره زمینه‌ها، علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه‌های درگیر در رویدادها مطرح می شوند.

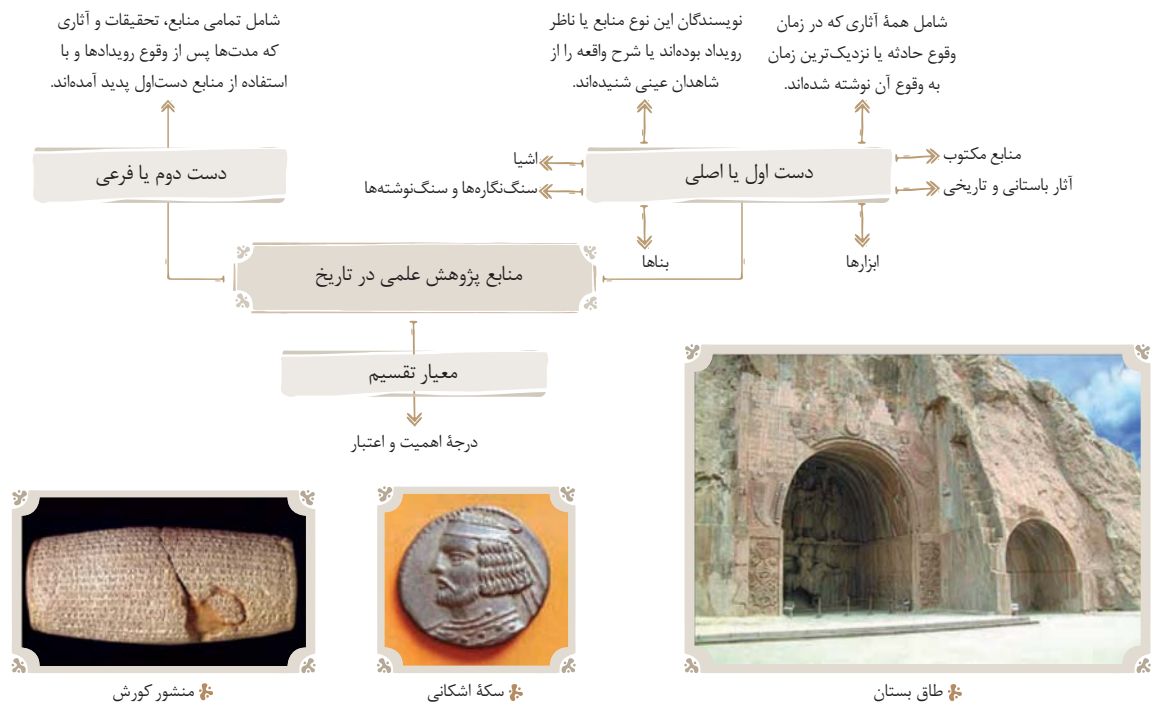
۳ شناسایی منابع } پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق میزان اعتبار، دقت و صحت آن‌ها را ارزیابی می کند.
 مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده‌اند؟ چه گرایش دینی، اجتماعی و سیاسی داشته‌اند؟ آیا خود شاهد وقایع بوده‌اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده‌اند؟
 محقق باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.

۴ گردآوری و تنظیم اطلاعات: پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد تاریخی استخراج و سپس تنظیم و دسته‌بندی می کند.

۵ تحلیل و تفسیر اطلاعات

- تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی کار ساده‌ای نیست.
- مورخان برای انجام این کار نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاصیت هستند.
- شباهت** → هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه‌ای گذشته را بازسازی و تفسیر کند.
- تفاوت** → کارآگاهان به دنبال بازسازی صحنه جرم با شواهدی چون اشیای به جا مانده، اثر انگشت و یا هر شی به جا مانده در صحنه وقوع جرم هستند.
- کار مورخان شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد.
- مورخان در پی بازسازی گذشته با اسناد و تمامی منابع و مدارکی که درباره زندگی گذشتگان اطلاعاتی را در اختیار قرار می‌دهند، هستند.

۶ گزارش یافته‌های پژوهشی: پژوهشگر نتایج و یافته‌های تحقیق را استخراج و در قالب گزارش علمی ارائه می‌کند.

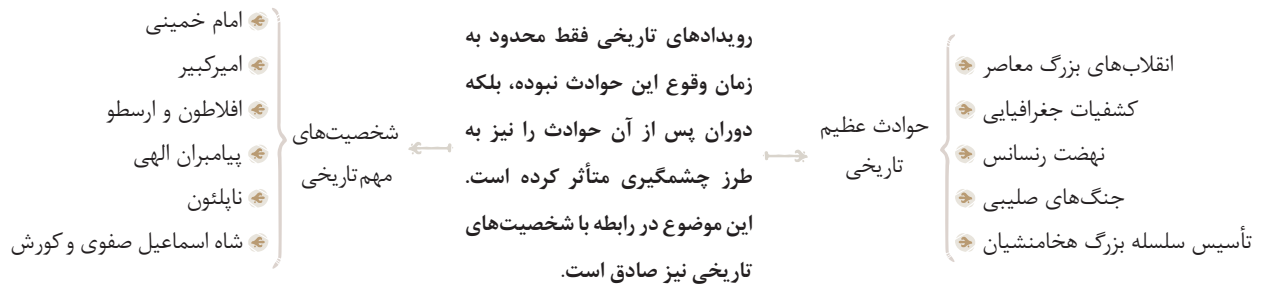
فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ: ۱ منبع شناخت و تفکر ۲ بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده ۳ تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی

منبع شناخت و تفکر

- مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع ارزشمندی برای تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر به حساب می‌آید.
- با کاوش در گذشته می‌توان از تجربیات و اندیشه‌های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت.
- جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی را افزایش می‌دهد.
- در قرآن آیات بسیاری به مطالعه سرگذشت اقوام گذشته دعوت کرده است و آن را به عنوان یک منبع معتبر برای کسب شناخت و تفکر معرفی می‌کند.
- آیه ۱۷۶ سورة اعراف ﴿فَاقْصِصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (قصه گذشتگان با ایشان بگوی باشد که تفکر کنند).
- نظر استاد مطهری درباره فایده مطالعه تاریخ: از نظر قرآن، تاریخ بشر، و تحولات آن، بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد و عزت‌ها، ذلت‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌ها، خوشبختی‌ها و بدبختی‌های تاریخی حساب‌هایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب‌ها و قانون‌ها می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان خود در آورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره‌گیری کرد.

بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده

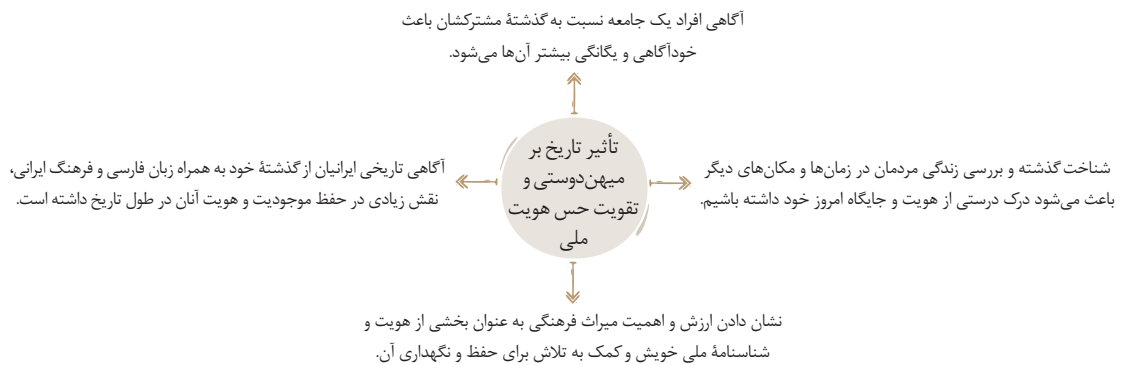
- دامنه شناخت و آگاهی تاریخی فقط محدود به گذشته نمی‌شود بلکه به درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده نیز کمک می‌کند.
- رویدادهای تاریخی اگر چه در گذشته در زمان معینی رخ داده‌اند اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها گذشته، حال و آینده را به هم پیوند می‌دهد.

مطالعه تاریخ چه کمکی به ما می‌کند؟ ۱ به ما کمک می‌کند فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عواملی به وجود آمده و پیشرفت کرده‌اند و به وضعیت امروزی رسیده‌اند. ۲ علم تاریخ می‌تواند به ما در جهت شناخت درست اوضاع کنونی جامعه خویش و جوامع دیگر و ترسیم مسیر آینده کمک کند.

تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی

مردمانی که برای نسل‌های متوالی سرگذشتی مشترک داشته و سالیان طولانی در موفقیت‌ها و شکست‌های مهم شریک بوده‌اند، به طور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، نوعی علاقه و دلبستگی خاصی پیدا می‌کنند.

نیاکان ما با آگاهی و دلبستگی به فرهنگ و زبان خویش توانستند در برابر حوادث عظیمی چون حمله اسکندر مقدونی، تهاجم ویرانگر مغولان و نظایر آن دوام بیاورند و مانع فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی شوند.

دو رکن مهم تاریخ: زمان و مکان

نخستین پرسش‌هایی که برای تاریخ‌نگاران مطرح می‌شود این است که رویدادهای تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده‌اند.

تاریخ، زمان و گاه‌شماری

دانش تاریخ بدون زمان معنا و مفهومی ندارد؛ زیرا رویدادهای تاریخی در زمان معینی در گذشته روی داده‌اند و بدون آگاهی از زمان روی دادن آن‌ها نمی‌توان به درک منطقی از تاریخ دست یافت.

ابداع گاه شماری

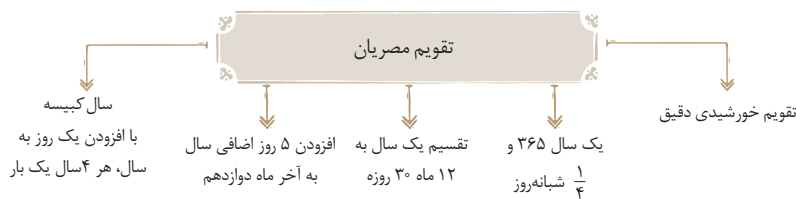
- انسان‌ها از گذشته‌های بسیار دور با زمان و نحوه سنجش آن مواجه بوده‌اند.
- یکی از دستاوردهای مهم بشر اندازه‌گیری زمان و ابداع گاه‌شماری یا تقویم است.
- گاه شماری: نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است.
- دانش و مهارت اندازه‌گیری زمان ارتباط نزدیکی با علمی مانند ریاضیات، نجوم و فیزیک دارد و ابداع تقویم نتیجه تلاش مشترک دانشمندان این علوم به حساب می‌آید.
- توجه** در نتیجه نیاز به زمان‌سنجی بشر موفق شد ابزارهایی مانند ساعت‌های آفتابی، شنی، و آبی و اسطرلاب برای رصد خورشید، ماه و دیگر ستارگان و سیارگان اختراع نماید.

تاریخچه گاه‌شماری در جهان

مردمان بین‌النهرین (میان‌رودان) و مصریان باستان، در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند.

تقویم بین‌النهرینی‌ها (بابلی‌ها)

- نوع: خورشیدی - قمری
- یک سال: ۱۲ ماه قمری ۲۹ یا ۳۰ روزه
- سال قمری: ۳۵۴ شبانه روز
- سال شمسی: ۳۶۵ و $\frac{1}{4}$ شبانه‌روز
- رفع اختلاف سال شمسی و قمری: اضافه کردن یک ماه سیزدهم هر سه سال یک‌بار

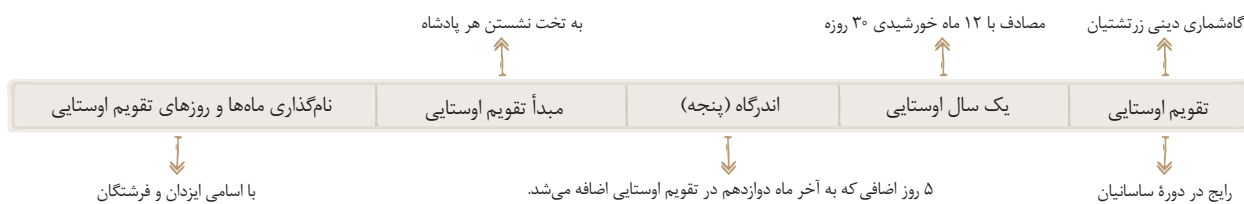
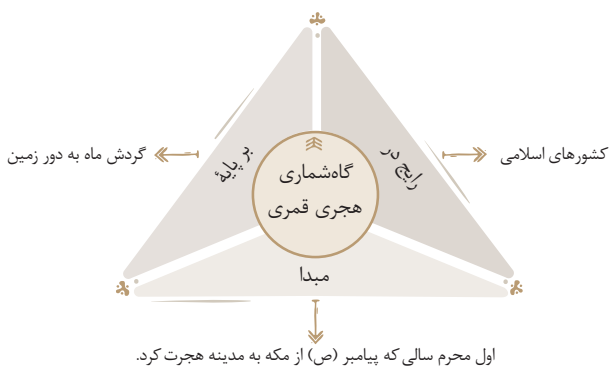

رومیان در آغاز گاه‌شماری دقیقی نداشتند.

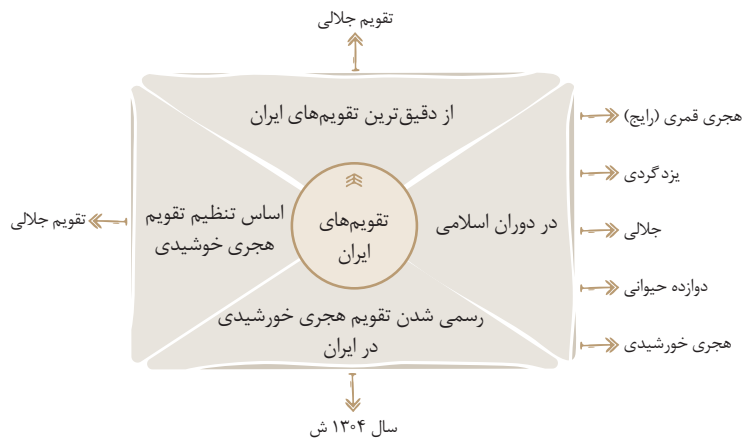
- سال ۴۶ ق.م به دستور ژولیوس سزار (امپراتور روم) گاه‌شماری رومی براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شد.
- سال ۵۲۵ م دو قرن پس از آن‌که امپراتوری روم دین مسیحیت را رسمیت بخشید، تولد حضرت مسیح مبدأ تقویم رومیان تعیین شد.
- ۱۰۰۰ هزار سال بعد پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان گاه‌شماری مسیحیان را اصلاح کرد.
- گاه‌شماری مسیحیان امروزه گاه شماری میلادی شناخته می‌شود.

تاریخچه گاه‌شماری در ایران

- ماه‌ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی نام‌گذاری شده بودند. براساس محتوای سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت جمشید: گاه شماری خورشیدی - قمری بابلی در قلمرو هخامنشیان رواج داشته است.
- گاه‌شماری‌های دوره اشکانیان: بابلی، سلوکی و اوستایی

- توجه** در گاه‌شماری اوستایی سال را ۳۶۵ شبانه‌روز می‌گرفتند، در هر ۴ سال یک شبانه‌روز و در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال حقیقی عقب می‌افتاد برای رفع این مشکل بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند.

تطبیق و تبدیل تقویم‌ها

رویدادهای تاریخی سرزمین‌ها و کشورهای مختلف از جمله ایران با چند نوع گاه‌شماری، ثبت و نگارش یافته‌اند. متخصصان نجوم و گاه‌شماری به منظور کمک به تطبیق و تبدیل تقویم‌های مختلف، فرمول‌ها و روش‌های گوناگونی ارائه کرده‌اند.

خط زمان

گاه‌شماری (کرونولوژی): نظم و ترتیب رویدادها

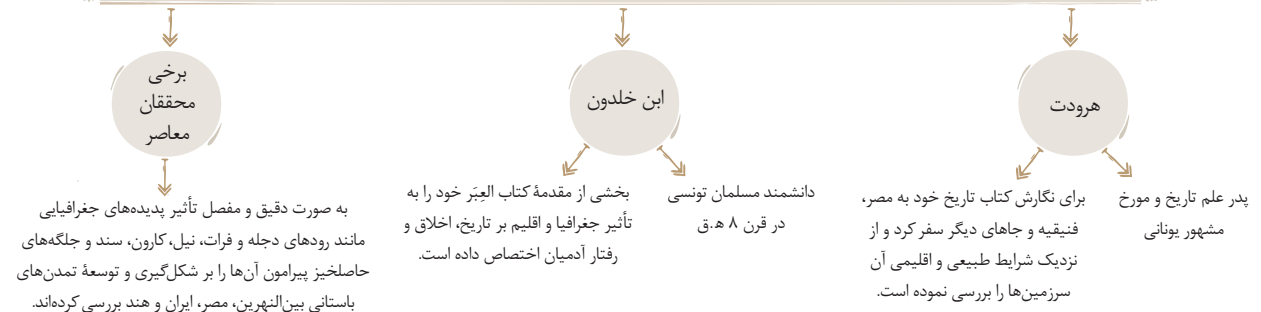
خط زمان: ابزار مناسبی که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران‌های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها بر روی یک نمودار نشان داد.

تاریخ و مکان؛ تأثیر جغرافیا بر رویدادهای تاریخی

مکان: رکن مهم در مطالعه تاریخ است و همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان و محیط رخ می‌دهند.

عوامل جغرافیایی مانند آب و خاک، پستی‌ها و بلندی‌ها، آب و هوا، موقعیت سرزمینی و ارتباطی و دسترسی به دریاها و آب‌های آزاد، تأثیر مهمی بر زندگی مردمان نواحی مختلف دارند.

نقش و تأثیر عوامل و پدیده‌های طبیعی و اقلیمی (آب و هوا) در شکل‌دادن رویدادها و تحولات تاریخی از دیرباز مورد توجه مورخان بوده است.

در چند دهه اخیر ارتباط تاریخ و جغرافیا بیشتر از گذشته مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است و دانش جغرافیای تاریخی گسترش بیشتری یافته است.

به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد. تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل‌گیری تمدن‌ها، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و شکست‌ها، برپایی سکونتگاه‌ها، شهرها و ایجاد و گسترش راه‌ها مطالعه می‌کند.

نقشه‌های تاریخی

از پیامدهای ارتباط جغرافیا و تاریخ - اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ

اطلاعاتی که نقشه‌های تاریخی نمایش می‌دهند: قلمرو حکومت‌ها، مرزها، پایتخت‌ها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ‌ها، تقسیمات

اداری و مالیاتی، شبکه راه‌ها و مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی

در دو قرن اخیر با پیشرفت و تکامل شیوه‌های پژوهش در تاریخ، مورخان به اهمیت استفاده از نقشه‌ها پی برده‌اند. در آثار تاریخی تألیف شده در این دوره

نقشه‌هایی از دوره‌های مختلف تاریخی تهیه و ترسیم شده است.

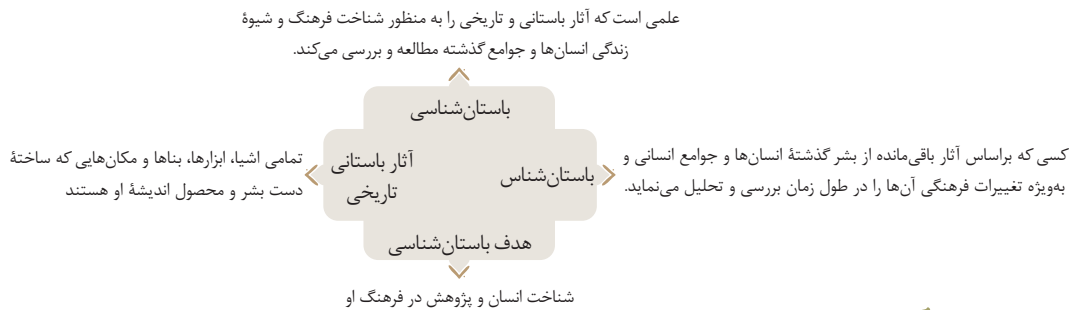
امروزه از نقشه‌های تاریخی برای ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی انسان در گذشته استفاده می‌شود.

دروس سوم

باستان‌شناسی؛ در جست‌وجوی میراث فرهنگی

✿ در چند قرن اخیر، علم جدیدی با عنوان باستان‌شناسی شکل گرفته و نقش مؤثری در مطالعه گذشته بیشتر ایفا کرده است.

باستان‌شناسی چیست؟

مکان یا محوطه باستانی

جاهایی که باستان‌شناسان در آن‌جا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می‌کنند.

مکان باستانی

مکان‌های باستانی از نظر شکل و وسعت متفاوت‌اند.

برخی از آن‌ها سکونتگاه‌های شهری یا روستایی هستند که چند هکتار وسعت دارند. شهر سوخته در ایران

شهر بومی در ایتالیا

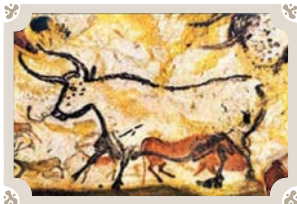
۲۲۶

✿ غارها، گورستان‌ها و آرامگاه‌ها نیز از جمله مکان‌های باستانی مورد توجه و علاقه باستان‌شناسان هستند.

✿ اشیای به‌دست آمده از داخل گورهای باستانی که در موزه‌های جهان به نمایش گذاشته شده‌اند، از جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین آثار موزه‌ای هستند.

✿ اشیای داخل گورها، شیوه تدفین مردگان، معماری آرامگاه‌ها و مصالح آرامگاه‌ها اطلاعات ارزنده‌ای درباره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت‌های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می‌دهند.

✿ نقاشی‌ها و اشیای کشف‌شده از غارها منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ به شمار می‌روند.

✿ غار لاسکو - فرانسه

✿ بقایای شهر بومی در ایتالیا که توسط باستان‌شناسان از زیر خاکسترهای آتشفشان بیرون کشیده شد.

✿ آرامگاه توتنخامون فرعون مصر

✿ مقبره‌ها و نقش برجسته‌های نقش رستم - مرودشت - استان فارس

✿ برخی آثار تاریخی بر سینه کوه‌ها و صخره‌ها کنده شده‌اند.

✿ در گوشه و کنار ایران به‌ویژه در فارس، همدان، کرمانشاه سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها و گور دخمه‌های متعددی بر دیواره کوه‌ها و صخره‌ها نقش بسته‌اند و گوشه‌ای از فرهنگ و تمدن کهن ایرانی را به نمایش گذارده‌اند.

تپه‌های باستانی } از مکان‌های مهم باستان‌شناختی به‌شمار می‌روند.
 هنگامی که در دوره‌های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند به تدریج چند لایه باستانی روی هم قرار می‌گیرد.
 شمار زیادی از این تپه‌ها در ایران شناسایی شده‌اند.

مراحل کار باستان‌شناسان

شناسایی و کشف

نخستین گام باستان‌شناسان شناسایی و کشف مکان‌ها و محوطه‌های باستانی و تاریخی است. آثار باستانی از نظر شناسایی و کشف: ۱ بر روی سطح زمین قرار داشته و به آسانی قابل شناسایی هستند؛ مثل تخت جمشید و طاق بستان ۲ در زیر خاک و یا در اعماق دریاها و رودخانه‌ها قرار گرفته‌اند.

باستان‌شناسان برای کشف آثار باستانی و تاریخی علاوه بر رجوع به کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها و... از ابزارها و فناوری‌های جدید قابلیت زیادی در نقشه برداری، کشف و بازسازی دقیق محوطه‌ها و آثار باستانی دارند، استفاده می‌کنند. مانند: پهپادها، رادارها، عکس‌های هوایی، تصاویر ماهواره‌ای، روش‌های الکترومغناطیسی و سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS)

آرامگاه شی‌هوانگ‌تی، امپراتور چین باستان با ۸۰۰۰ مجسمه سرباز؛ این آرامگاه در سال ۱۹۷۴ م. به طور اتفاقی توسط تعدادی از کشاورزان چینی که مشغول کندن چاه بودند، کشف شد.

سنگ‌نوشته مشهور روزتا که با خطوط مصر باستان (هیروگلیف و دموتیک) و نیز خط یونانی نگارش یافته، به‌طور اتفاقی توسط سربازان فرانسوی که در زمان ناپلئون مصر را اشغال کرده بودند، کشف شد.

تمدن عظیم جیرفت در استان کرمان

مردان نمکی زنجان

کشفیاتی که در ایران به صورت اتفاقی رخ داد
 کشفیاتی اتفاقی چگونه رخ می‌دهد؟

بروز پدیده‌های طبیعی، سیل زمین‌لرزه و...

اغلب در نتیجه فعالیت‌های کشاورزی و عمرانی

حفاری

دومین گام فعالیت باستان‌شناسی برای بیرون آوردن و نمایان کردن آثاری است که در دل خاک قرار گرفته‌اند.
 از مراحل حساس کار باستان‌شناسان به‌شمار می‌رود **نزله** نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است و با کوچک‌ترین اشتباه، ممکن است آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی وارد شود.

نقشه بنا را مشخص می‌کنند.

اقدامات باستان‌شناسان } اگر به شیئی برخورد کنند، در همان وضعیت از آن عکس می‌گیرند و تمام مشخصاتش را به‌طور دقیق ثبت می‌کنند.
 پس از حفاری و خاک‌برداری } اشیای تاریخی را از خاک بیرون می‌آورند.
 در کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های مجهز تحقیقات ادامه می‌یابد.

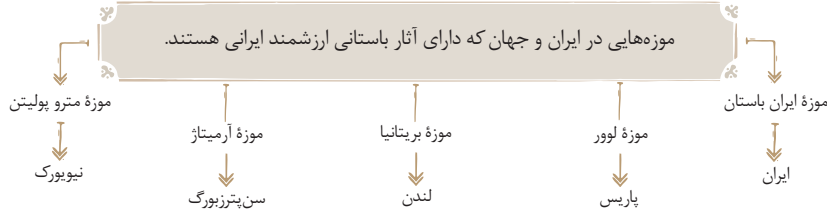
آثار یا بناهای باستانی کشف شده توسط باستان‌شناسان به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به‌کار رفته در آن‌ها و کاربردهایی که داشته‌اند مورد بررسی و مطالعه قرار می‌گیرند.
 استخراج و تنظیم }
 اطلاعات توسط } با مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف می‌کوشند تا سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته را درک کنند.
 باستان‌شناسان } از طریق مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین و تمدن‌های گوناگون روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آن‌ها بر یکدیگر را توضیح می‌دهند.

تعیین سن آثار باستانی

امروز باستان‌شناسان برای تاریخ‌گذاری و تعیین سن آثار باستانی از روش‌های علمی پیشرفته مانند روش **راديو کربن** و شیوه پیشرفته‌تری موسوم به **پتاسیم - آرگون** و دانش‌هایی مانند شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی و زمین‌شناسی استفاده می‌کنند.

موزه‌ها، گنجینه‌های آثار باستانی

موزه‌ها، مهم‌ترین مکان برای گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی هستند.

باستان‌شناسی و تاریخ

باستان‌شناسی و علم تاریخ ارتباط تنگاتنگی با هم دارند.

باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی بهره‌می‌برند.

نتایج کاوش‌های باستان‌شناسی، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود.

مطالعه و شناخت دوران بسیار طولانی پیش از تاریخ متکی به کاوش‌های باستان‌شناسی است از این رو بیشتر آگاهی و اطلاعاتی که تاکنون درباره زندگی انسان‌ها و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده حاصل تحقیقات علمی باستان‌شناسان است.

منابع نوشتاری (مکتوب) برای شناخت کامل این دوره، مخصوصاً اوایل آن کافی نیست.

عمده اطلاعات منابع نوشتاری، مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است.

دوره‌های تاریخی زندگی بشر کرده است. **باستان‌شناسی کمک شایانی به مطالعه** و **مردمان و جوامع تاریخی را بهتر بشناسند.** بنابراین باستان‌شناسی به مورخان کمک می‌کند که ابعاد اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی

باستان‌شناسی علاوه بر آنکه میراث فرهنگی بشر را کشف و معرفی کرده است، نقش مهم‌تری در مرمت و نگهداری این میراث‌گران بها دارد.

ابزارهای کشاورزی ساخته‌شده از شاخ گوزن، شرق اروپا، دوران نوسنگی

ابزارهای سنگی صیقل یافته مربوط به دوره نوسنگی - موزه تولوز فرانسه

سیر پیدایش تمدن

یکی از مهم‌ترین تحولات زندگی بشر، پیدایش و گسترش تمدن است.

سوره حجر آیات ۲۰-۱۹: زمین را گسترانیدیم و در آن کوه‌های استوار افکندیم و از هر چیز سنجیده‌ای در آن رویانیدیم و برای شما و هر کسی که شما روزی دهنده او هستید، در آن وسایل زندگانی قرار دادیم.

دوران طولانی از زندگی انسان با ظهور او در پهنه گیتی آغاز شد. دوره پیش از تاریخ تا اختراع خط و گسترش تمدن و حدود ۵۰۰۰ سال پیش به طول انجامید. آگاهی ما از این دوره متکی بر کاوش‌های باستان‌شناسی است. **تقسیم‌بندی کلی گذشته بشر** دوره تاریخی

تقسیم‌بندی مراحل زندگی انسان‌های پیش از تاریخ براساس نوع اقتصاد معیشتی و ابزارهای متناسب با آن: **دوره گردآوری خوراک و دوره تولید خوراک** براساس شواهد باستان‌شناسی نخستین انسان واره‌های حدود ۴ میلیون سال پیش در علفزارهای آفریقا می‌زیستند و بعدها گروه‌هایی از آن‌ها به آسیا و اروپا کوچ کردند.

دوره گردآوری خوراک

شیوه‌ای از زندگی که به دوره گردی، شکار جانوران، گردآوری دانه، میوه و ریشه گیاهان و درختان برای تأمین خوراک استوار بود.

از اتفاقات مهم دوران پیش از تاریخ: افروختن آتش و به‌کار گرفتن آن تأثیر به‌سزایی بر زندگی انسان و ارتباط او با محیط گذاشت.

سنگ: اصلی‌ترین ماده‌ای که انسان‌های نخستین از آن برای ساخت ابزار استفاده می‌کردند.

در آغاز ابزارهای سنگی بسیار ساده و ابتدایی بودند، اما بشر در خلال صدها هزار و حتی چند میلیون سال بر مهارت خود در ساخت تیغه‌های سنگی افزود و توانست ابزارهایی مانند تبر، زوبین و کارد بسازد.

استخوان و چوب: از مواد دیگری که مردمان پیش از تاریخ از آن‌ها برای ابزارسازی استفاده می‌کردند.

انسان‌های نخستین در آغاز قادر به حرف زدن نبودند؛ برای اینکه بتوانند به صورت گروهی به شکار بروند، باید به‌گونه‌ای با هم ارتباط برقرار می‌کردند به تدریج تا اواخر دوره گردآوری خوراک توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن تکامل یافت. **هنر نقاشی را برای نشان دادن احساس و اندیشه خود به کار گرفت.**

مطالعه وضعیت دین و به دلیل فقدان شواهد و مدارک بسیار دشوار است.

اعتقادات مردمان دوره گردآوری خوراک { بررسی اعتقادات جوامع شکارگر کنونی } { قبایله‌های سرخ‌پوست آمریکای جنوبی } { بومیان استرالیا } به معتقدات دینی انسان‌های نخستین پی ببرند.

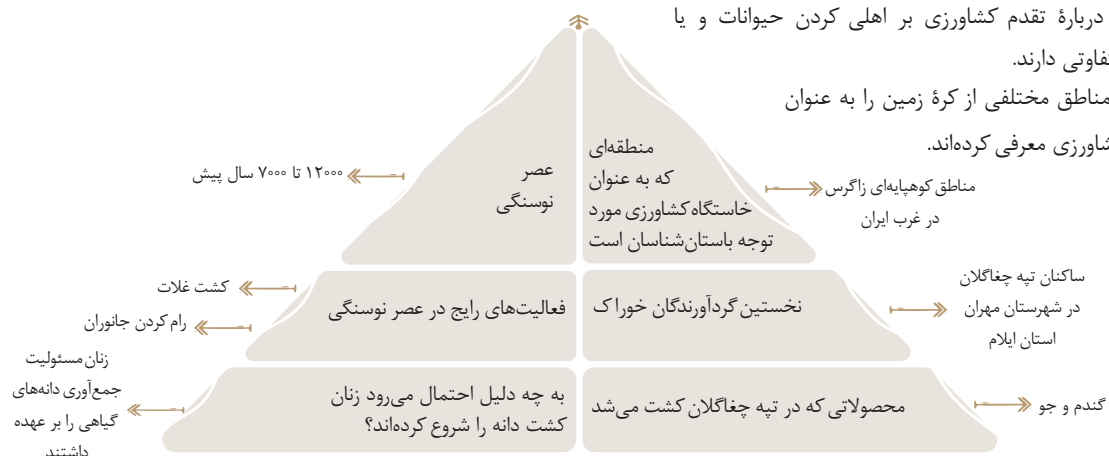
اعتقادات انسان‌های نخستین { اعتقاداتی که با مشکلات و مخاطرات زندگی آن‌ها مانند بیماری، مرگ، سیل، خشکسالی و... ارتباط داشته است. } { اعتقاد به نیروهای مرموز و فراطبیعی که در نظر آنان نگاهدارنده زمین، آسمان و سراسر زندگی محسوب می‌شدند. }

دوره تولید خوراک

از حدود ۱۲۰۰۰ سال پیش گروه‌هایی از مردمان گردآورنده خوراک با استفاده از تجربیات گذشته، شروع به کشت برخی گیاهان و اهلی ساختن حیوانات کردند و برای نخستین بار موفق به تولید خوراک شدند.

باستان‌شناسان درباره تقدم کشاورزی بر اهلی کردن حیوانات و یا بالعکس نظریات متفاوتی دارند.

باستان‌شناسان مناطق مختلفی از کره زمین را به عنوان خاستگاه دیرینه، کشاورزی معرفی کرده‌اند.

در عصر نوسنگی، انسان فن ساخت ابزارها و ظروف سنگی را ترقی داد / با ابداع چرخ سفال اقدام به تولید ظروف گلی کرد / با استفاده از پشم حیوانات موفق به تولید پارچه شد.

رویدادی مهم و سرنوشت‌ساز در زندگی انسان.

ابداع کشاورزی برخی باستان‌شناسان از آن با عنوان انقلاب کشاورزی یاد می‌کنند.

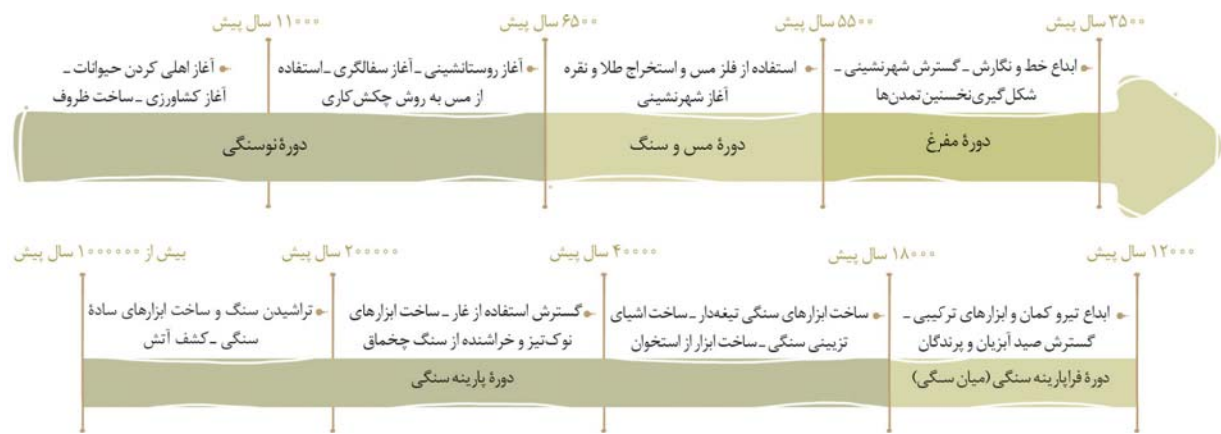
باستان‌شناسان اهمیت و تأثیر کشاورزی را در تاریخ بشر مانند انقلاب صنعتی در قرن ۱۸ م می‌دانند.

دست برداشتن انسان از دوره‌گردی → ایجاد نخستین روستاها به عنوان سکونتگاه‌های دائمی

تولید اضافه بر نیاز → روی آوردن به فعالیت‌های غیر تولید خوراک چون ابزارسازی، سفالگری، پارچه‌بافی و تخصص پیدا کردن در این فعالیت‌ها

مهم‌ترین پیامدهای کشاورزی

نتیجه تولید مازاد بر نیاز محصولات → شروع و رونق داد و ستد میان روستاها و آشنایی مردمان مناطق مختلف با آداب و رسوم، مهارت‌ها و اندیشه‌های یکدیگر.

تمدن‌های نخستین

بین‌النهرین

به معنای سرزمین‌های میان دو رود دجله و فرات در کشور کنونی عراق.

بین‌النهرین

محدود به سرزمین‌های میان این دو رود نیست.

شامل تمامی سرزمین‌های پست غرب فلات ایران می‌شود.

رودهای دجله و فرات از مناطق کوهستانی ترکیه و ارمنستان سرچشمه می‌گیرند و پس از طی کردن مسافتی طولانی در کشور عراق به هم می‌پیوندند. سپس با پیوستن به کارون در نزدیکی بندر خرمشهر، ارنود رود را تشکیل می‌دهند و به سمت خلیج فارس جریان می‌یابد. رسوبات این رودها موجب به وجود آمدن دشت‌های حاصلخیزی شده است که مهد یکی از کهن‌ترین تمدن‌ها بوده‌اند.

هرودت: در بین‌النهرین از هر دانه، دویست دانه به عمل می‌آید.

شکل‌گیری تمدن

کاوش‌های باستان‌شناسی در کشور عراق کنونی و جلگه خوزستان نشان می‌دهد: نخستین مراکز تمدنی در حدود ۳۵۰۰ ق.م در این مناطق شکل‌گرفته‌اند.

کشاورزان کوهپایه‌های زاگرس برای اولین بار در دشت‌ها و جلگه‌های مجاور بین‌النهرین، شروع به کشاورزی کردند.

به دلیل کمبود بارندگی امکان کشت دیم وجود نداشت.

ساکنان این منطقه با حفر آبراه‌ها و ایجاد آبگیرهای متعدد، زمین‌های وسیعی را در اطراف رودهای دجله و فرات به زیر کشت بردند. محصولات فراوان و مازاد نیاز تولید کردند.

در بین‌النهرین

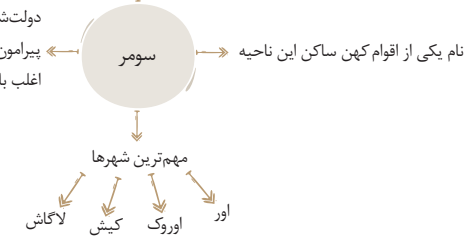
افزایش جمعیت و تولید مازاد بر خوراک موجب شد → روستاها گسترش پیدا کنند و نخستین شهرها در این منطقه پدید آیند.

لوح گلی یکی از فرمانروایان سومری در ۲۴۰۰ ق.م. درباره ساخت شهرها و حفر آبراه

اولین شهرها در ناحیه جنوبی بین‌النهرین

دولت‌شهر یا کشورشهر: هریک از شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود دارای حکومتی مستقل بود. این دولت‌شهرها اغلب با یکدیگر در حال رقابت و جنگ بودند.

پرستش خدایان متعدد

کوتاهی انسان در خدمت به خدایان سبب وقوع سیل، طوفان و خشکسالی می‌شود. انسان برای خدمت به خدا خلق شده است.

اعتقادات مردم میان رودان

اهدای قربانی و هدایا به پرستشگاه‌ها برای پرستشگاه برای خدایان هر شهر هر شهر از آن خدایی است.

موزائیک سنگی کشف‌شده از مقبره شاهی اور

پیکره بزمفرغی کشف‌شده از گورستان شاهی شهر اور در سومر

کاهنان و کاهن اعظم: ۱) برخورداری از قدرت و ثروت فراوان ۲) واسطه میان مردم و خدایان ۳) مطلع از دانش‌های عصر خود ۴) در آغاز پیشوایی دینی را به همراه فرمانروایی سیاسی برعهده داشتند. ۵) سرانجام فرمانروایی سیاسی را از دست دادند زیرا فرماندهان نظامی قدرت را به دست گرفتند و حکومت را در خانواده خود موروثی کردند.

صنعتگران سومری علاوه بر مهارت در سفالگری، در ساخت ابزارها و جنگ افزارهای مفرغین تبحر خوبی داشتند. مردمان جنوب غربی آسیا، کاربرد فلزات مختلفی مانند مس و قلع را آموخته بودند و از ترکیب این دو فلز، آشیای مفرغین می‌ساختند که بسیار مقاوم و محکم بود. لوح‌های گلی فراوانی، خط میخی و زبان سومری در بقایای شهرهای سومری کشف شده‌است. به گمان برخی باستان‌شناسان، سومریان مخترع خط بوده‌اند و نخستین نوشته‌های جهان متعلق به آنان است. برخی از لوح‌های گلی سومری حاوی آثار ادبی بلند مانند افسانه گیلگمش است.

اگد و بابل

در حدود ۲۴۰۰ ق.م، قوم اگدی که در مرکز بین‌النهرین می‌زیست به فرماندهی سارگن برکشور شهرهای سومری مسلط شد.

سارگن سرتاسر بین‌النهرین را به زیر فرمان خود برد و امپراتوری بزرگی تشکیل داد که از سواحل شرقی

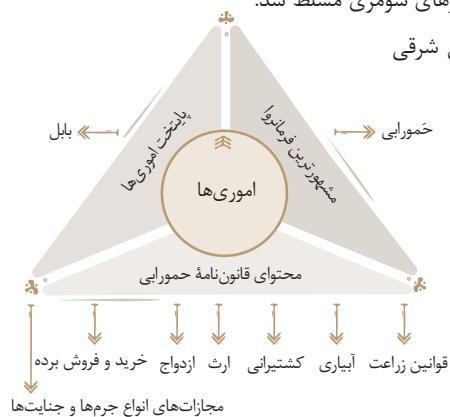
دریای مدیترانه تا کوه‌های زاگرس امتداد داشت و تا دو قرن دوام آورد.

امپراتوری سارگن مردمان و اقوامی را که دارای اندیشه، آداب و رسوم، صنعت و هنر گوناگونی بودند، یکپارچه و متحد ساخت و موجب تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در بین‌النهرین شد.

از حدود ۱۹۰۰ ق.م به تدریج قوم دیگری به نام اموری قدرت خود را در مرکز بین‌النهرین گسترش داد و سلسله‌ای تأسیس کرد که به بابل قدیم مشهور است.

سردیس مفرغی سارگن

اقدامات مهم حمورابی: ۱) اقدامات مهمی در زمینه کشاورزی، کشاورزی و قانون‌گذاری انجام داد. ۲) مناطق وسیعی از بین‌النهرین را فتح و ضمیمه قلمرو خود کرد. ۳) تدوین قانون نامه‌ای که نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود. ۴) شیوه حکومتی مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطلاعات کامل حاکمان ولایات از او، بنیان نهاد.

توجه: حمورابی مقام پادشاهی را هدیه‌ای از جانب خداوند به خود می‌پنداشت.

داشتن موقعیت مناسب سیاسی و جغرافیایی
 از مراکز بزرگ تجارت بین‌المللی در جهان باستان
 برخورداری از ثروت و رفاه فراوان
 شهری بزرگ و آباد در دوران سلسله‌های بعدی

پس از آن‌که حکومت بابل قدیم، دچار ضعف و زوال شد آشوریان (قومی جنگ‌جو در شمال بین‌النهرین) به قدرت رسیدند.
 حکومت آشور با لشکرکشی‌های پیاپی به سرزمین‌های هم‌جوار و غارت و ویران کردن آن‌ها بر قلمرو و ثروت خود افزودند.

میراث تمدن بین‌النهرین

ساکنان بین‌النهرین در چه زمینه‌هایی تمدن عظیم را پی‌ریزی کردند: سیاست، حکومت، قانون‌گذاری، معماری، شهرسازی، هنر، صنعت، خط
 تمدن بین‌النهرین بر کدام تمدن‌ها تأثیر داشت: تمدن ایران در زمان هخامنشیان، تمدن یونان باستان

مهر استوانه‌ای مربوط به دوران آند

لوح سنگی قانون‌نامه حمورابی موزه لوور پاریس

مصر، هدیه رود نیل

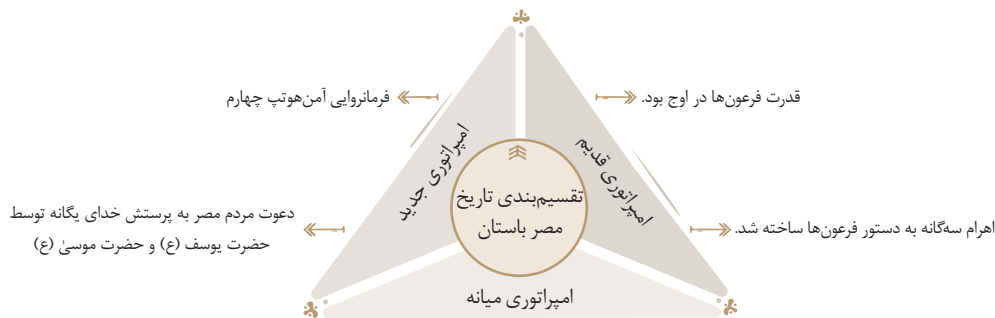
مدتی پس از آن‌که سومریان زندگی در شهرها را آغاز کردند، در مصر تمدن شروع به جوانه زدن کرد.
 در مصر، جریان زندگی و تمدن به رود پرآب و طویل نیل وابسته بود.

از دریاچه‌های آفریقای مرکزی به سمت شمال جاری می‌شود.
 به دریای مدیترانه می‌ریزد.

آب نیل هر سال بر اثر ذوب شدن برف‌ها و باریدن باران‌های بهاری آرام آرام بالا می‌آید و سواحل پست را فرا می‌گیرد.
 لایه‌ای از رسوبات غنی برجای می‌گذارد و زمین‌های مرطوب را مستعد کشت و زرع می‌کند.

نیل

عواملی که مصر را از تهاجم خارجیان حفظ می‌کرد: وجود رود نیل، صحرای گرم در شرق و غرب، دریای مدیترانه در شمال، صخره‌های شمالی
 مصر اغلب از طریق شبه جزیره سینا در شمال شرق این کشور در معرض هجوم بیرونی قرار داشت و عاقبت، فاتحان از همین مسیر به آن سرزمین دست یافتند.

فرعون‌ها:

برای اداره امور کشور از وزیر یا شخصی به عنوان «کارگزار کل کشور» استفاده می‌کردند که مسئولیت اداره امور اداری و قضایی را بر عهده داشت.
 فرعون از قدرت فوق‌العاده‌ای برخوردار بود و اعتبار زیادی در میان مردم داشت.
 آن‌چه فرعون انجام می‌داد اراده خدایان بود و فرمان‌های او می‌بایست بدون چون و چرا اجرا شود.
 پسر یا هر کدام از اعضای خانواده فرعون، حتی همسر او می‌توانست جانشین او شود.

دین در مصر باستان

مصریان باستان خدایان متعددی را می‌پرستیدند. مردم مصر خدایانشان را مهربان‌تر و دوستانه‌تر از خدایان سومری می‌پنداشتند. به این سبب که زندگی در اطراف نیل آسان‌تر و مطبوع‌تر از زندگی در کناره‌های دجله و فرات بود. نام چندین هزار خدا در نوشته‌های مصری شناسایی شده است. یکی از فرعون‌های دوره جدید بود.

آمن هوتپ چهارم

یگانه‌پرستی را در شکل پرستش خدای خورشید ترویج کرد. پس از مرگ او، کاهنان که نقش مهمی در فرهنگ مصر داشتند، دوباره پرستش چند خدایی را رایج کردند.

مصریان به زندگی بعد از مرگ باور داشتند و معتقد بودند روح پس از مرگ مدتی سرگردان می‌ماند و سپس به جسم انسان بازمی‌گردد. مصریان، اجساد فرعون‌ها را برای جلوگیری از فاسد شدن جسم مومیایی می‌کردند.

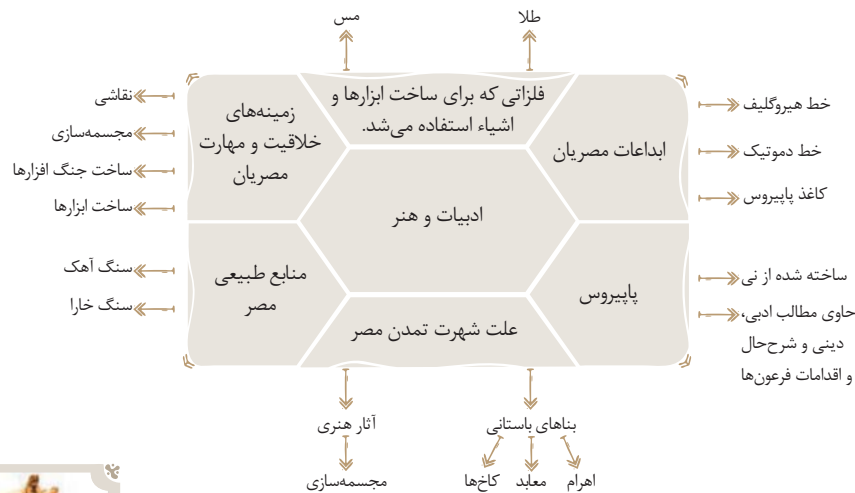
اساس زندگی در مصر باستان: کشاورزی

اکثریت جمعیت مصر: کشاورز

محصولاتی که در کشتزارهای اطراف نیل کشت می‌شد: گندم، جو، پنبه، دیگر میوه‌ها

کشتزارهای اطراف نیل متعلق به فرعون‌ها، کاهنان و مقام‌های حکومتی بود.

مردم مصر: ۱) صبور و فرمان‌بر بودند. ۲) توده‌های مردم علاوه بر پرداخت مالیات ناگزیر بودند در ساختن آرامگاه‌ها، کاخ‌ها و معابد و حضور در جنگ‌ها برای حکومت بیگاری نمایند. ۳) آموزه‌های دین آنان را به اطاعت بی‌چون و چرا از فرمان فرعون‌ها و مأموران او فرا می‌خواند.

سردیس مرمری یکی از فراعنه که در پوش کوزه محتوی احشای مومیایی شده او بوده است

ساخت بناهای عظیم در مصر نیازمند دانش و مهارت بالایی بود و بدون محاسبات دقیق هندسی و ریاضی انجام آن امکان‌پذیر نبود.

